

Χ Ρ Ο Ν Ι Κ Α

Η ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1956.

Τὸ ἔτος 1956 δὲν ὑπῆρξεν ὀλιγώτερον ἀποδοτικὸν εἰς ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα, τῶν ὁποίων πολλὰ εἶναι ἐξαιρετικῆς σπουδαιότητος, καὶ τοῦτο παρὰ τὸ γεγονός ὅτι τὰ διατιθέμενα μέσα ἐξακολουθοῦν πάντοτε νὰ εἶναι πολὺ περιορισμένα. Ἄλλο καὶ τὰ λοιπὰ ἐπιτεύγματα ἐν Κρήτῃ εἰς τὸ ἀρχαιολογικὸν πεδίον (ἐπανεκθέσεις μουσείων καὶ συλλογῶν, προστασία μνημείων, δημοσιεύσεις κλπ.) ὑπῆρξαν κατ' ἔξοχὴν ἱκανοποιητικά.

Αἱ ἐργασίαι ἀποπερατώσεως τοῦ κτηρίου τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου ἐπανεληφθήσαν ἐκ νέου, διατεθείσης συνολικῶς δαπάνης δρχ. πεντακοσίων χιλιάδων. Ἐξησφαλίσθη ὁ ἐξωτερικὸς χρωματισμὸς τοῦ μουσειακοῦ οἰκοδομήματος καὶ ὁ ἐσωτερικὸς ἠλεκτρικὸς φωτισμὸς (κατὰ τρόπον ὥστε νὰ καθίσταται δυνατὴ καὶ ἡ νυκτερινὴ λειτουργία τοῦ Μουσείου). Εἰς τὸν ἀπέναντι τοῦ Μουσείου ἐνετικὸν προμαχώνα ᾠκοδομήθη περιφερὴς στοὰ διὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ ἐπιγραφικοῦ ὕλικου. Ὁ ὅλος χώρος ἔχει διαμορφωθῆ καὶ ὡς Μπελβεντέρε, προβλέπεται δὲ ὅτι θὰ κατασκευασθῆ ἐν τῷ μέσῳ αἴθουσα ἀμφιθεατρικὴ διὰ τὰς διαλέξεις καὶ ἐπιστημονικὰς συγκεντρώσεις τοῦ κτηρίου. Ἐκ παραλλήλου ἐμελετήθη τὸ πρόβλημα τῆς ἐπεκτάσεως τῶν χώρων ἀποθηκεύσεως καὶ τὸ προσεχὲς ἔτος προβλέπεται ἡ οἰκοδόμησις καὶ νέας πτέρυγος μετὰ σειρᾶς ὑπογείων ἀποθηκῶν.

Τὸ ἔργον τῆς ἐπανεκθέσεως τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου συνεχίσθη μὲ μᾶλλον περιορισμένας πιστώσεις. Ἡ τουριστικὴ ἔκθεσις συνεπληρώθη μὲ τοποθέτησιν ἱκανοῦ ἀριθμοῦ μικροτεχνημάτων μινωικῶν καὶ ἑλληνικῶν καὶ μὲ τὴν ἐπίδειξιν σημαντικῶν νέων ἐκθεμάτων εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν ἀρχαϊκῶν γλυπτῶν. Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ ἐπίδειξις τῶν μινωικῶν σφραγισμάτων ἐκ πηλοῦ μὲ φωτογραφικὰς μεγεθύνσεις. Ἡ συμπλήρωσις τῶν γλυπτῶν τοῦ ἀρχαϊκοῦ ναοῦ τῆς Ἀκροπόλεως τῆς Γόρτυνος μὲ τὰ νέα εὐρεθέντα τεμάχια, ἡ ἔκθεσις τοῦ νέου ἀγάλματος θεᾶς μὲ πολύχρωμον ἐσθῆτα ἐκ τοῦ αὐτοῦ ναοῦ, ἡ ἐπίδειξις τῶν σφουρηλάτων εἰδωλίων τῆς Δρήρου μετὰ τὴν νέαν ἐν Ἀθήναις γενομένην ἀποκατάστασίν των, ἡ ἔκθεσις τοῦ ἰδιορρύθμου μεγάλου πηλίνου βωμοῦ ἐκ τοῦ ἀποθέτου τοῦ ὡς ἄνω ναοῦ τῆς Γόρτυνος, τοῦ ὕμνου τοῦ Διὸς ἐκ Παλαιοκάστρου καὶ νέας σειρᾶς ἐκ τῶν νεωστὶ ἀνακαλυφθέντων ἐν Φαιστῷ λαμπρῶν καμαραϊκῶν ἀγγείων ἐπήρξασαν σημαντικῶς τὸ ἐνδιαφέρον τῆς τουριστικῆς ἐκθέσεως. Σημαντικὴ ὑπῆρξεν ἐπίσης ἡ ἐργασία ἀποκαταστάσεως ἡ γενομένη διὰ τῆς συνδρομῆς τοῦ Ἰνστιτούτου Ἀποκαταστάσεων τῆς Ρώμης καὶ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἰταλικῆς Σχολῆς εἰς μινωικὰς τοιχογραφίας. Οὕτω μὲ τὴν ἐξαιρετικὴν ἐργασίαν τῶν τεχνικῶν κυρίας καὶ κυρίου Collaluce καὶ Ἀλῆ Καραβέλλα ἐγένετο ὁ καθαρισμὸς καὶ συμπλήρωσις καὶ τῶν ἄλλων πλευρῶν τῆς ὀνομαστῆς τοιχογραφημένης σαρκοφάγου ἐξ Ἁγίας Τριάδος καὶ ἡ διὰ νέας ὁλως μεθόδου ἀνασύνθεσις τῆς τοιχογραφίας τοῦ Βωμοῦ μὲ τὰ Ἄνθη ἐξ Ἀμνισοῦ. Προπαρεσκευάσθη δὲ ἡ ἀποκατάστασις τοῦ τοιχογραφημένου δαπέδου μὲ τοὺς δελφίνας τοῦ προερχομένου ἐκ τοῦ Ἱεροῦ μετὰ θρανίου τῆς Ἀγ.

Τριάδος. Πλήθος μέγα ἀγγείων συνεκροτήθη διὰ τοῦ ἀρχιτεχνίτου τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου Ζαχ. Κανάκη, τῶν βοηθῶν του καὶ τῶν τεχνιτῶν τοὺς ὁποίους διέθεσαν αἱ ξένα ἀρχαιολ. Σχολαί. Ὁ ζωγράφος Θωμᾶς Φανουράκης συνεπλήρωσε ζωγραφικῶς ἱκανὸ ἐκ τῶν καλυτέρων ἀγγείων τοῦ Μουσείου.

Τὰ βοηθητικὰ μέσα διὰ τοὺς ἐπισκέπτας (πινακίδες ἐπεξηγηματικαί, φωτογραφίαι, ἔγχρωμοι ἀναπαραστάσεις, σχέδια) ηἰδέθησαν σημαντικῶς. Ἰδιαιτέρον ἐνδιαφέρον παρέχουν αἱ ἔγχρωμοι ἀναπαραστάσεις τῶν Ἀνακτόρων Κνωσοῦ, αἱ φιλοτεχνηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ καλλιτέχνου - ἀρχιτέκτονος Piet de Jong. Παραλλήλως συνεχίσθη ἡ ὁργάνωσις τῶν ἐπιστημονικῶν Συλλογῶν τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου, κυρίως ὑπὸ τοῦ ἐπιμελητοῦ Στυλ. Ἀλεξίου, οὕτως ὥστε ἐν τῷ συνόλῳ τῶν νὰ εἶναι αὗται προσिताὶ εἰς τοὺς ἐργαζομένους ἐπιστήμονας. Ἡ ὁργάνωσις τῶν ἀποθηκῶν ἐπροχώρησε καὶ κατεσκευάσθησαν ἱκανοὶ δίσκοι καὶ κιβώτια ταξινομήσεως τοῦ ὕλικου.

Τὸ Ἱστορικὸν Μουσεῖον Κρήτης, μερίμνη τῆς Ἐφορείας του, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἐταιρείας Κρητικῶν Ἱστορικῶν Μελετῶν, καὶ μὲ τὸν ἔλεγχον τῆς Ἀρχαιολ. Ὑπηρεσίας, ἐπλουτίσθη διὰ πολλῶν νέων προσκτημάτων, διαφωτισθόντων τὴν βυζαντινὴν, ἐνετικὴν καὶ παλαιοτουρκικὴν ἱστορίαν τοῦ Μουσείου καὶ συμπληροῦντων τὴν εἰκόνα τῆς κρητικῆς λαϊκῆς τέχνης. Τὰ σχετικὰ στοιχεῖα περιλαμβάνονται εἰς τὴν ἐτησίαν ἔκθεσιν τῶν πεπραγμένων τῆς ὡς ἄνω Ἐταιρείας.

Εἰς τὰ λοιπὰ Μουσεία καὶ Ἀρχαιολ. Συλλογὰς τῆς νήσου ἐσημειώθη μικρὰ σχετικῶς πρόοδος. Αἱ Συλλογαὶ Ἱεραπέτρας, Ἁγίου Νικολάου καὶ Γόρτυνος ἀπέκτησαν ὀλίγα μόνον νέα προσκτήματα. Ἡ Συλλογὴ Νεαπόλεως ἐστεγάσθη εἰς αἶθουσαν τοῦ νέου κτηρίου τοῦ Δήμου Νεαπόλεως καὶ ὁργανώθη ἱκανοποιητικῶς ὑπὸ τοῦ Ἐπιμελητοῦ κ. Ἀλεξίου καὶ τοῦ ἀρχιτεχνίτου Ζαχαρίου Κανάκη. Τὸ Μουσεῖον Ρεθύμνης ἐπλουτίσθη δι' ὀλίγων νέων ἀντικειμένων ἐξ Ἐλευθερῶν καὶ Γουλεδιαῶν. Εἰς τὸ Μουσεῖον Χανίων ἡ κατάστασις ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ ὄχι καλὴ, διότι δὲν πορεδόθη εἰσέτι τὸ κτήριο τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου, ἐνθα θὰ στεγασθῆ, ὑπὸ τῶν κατεχόντων αὐτὸ στρατιωτικῶν. Μεταξὺ τῶν ὀλίγων γλυπτῶν τὰ ὁποῖα εἰσῆλθον εἰς τὸ μουσεῖον τοῦτο εἶναι ἡ ἐνδιαφέρουσα μετ' ἐπιγράμματος ἐπιτύμβια στήλη ἐκ Πολυρρηνίας.

Ἰδιαιτέρως σημαντικαὶ ὑπῆρξαν αἱ ἐργασίαι στερεώσεως καὶ ἀποκαταστάσεως τῶν ἀρχαιολογικῶν χώρων. Συνεχιζομένου τοῦ προγράμματος διασώσεως τοῦ ἀρχαιολογικοῦ χώρου Κνωσοῦ διὰ χρημάτων τοῦ Λογαριασμοῦ Ἐπενδύσεων, ἐδιπανήθησαν 400 χιλιάδες ἐπὶ πλέον δραχμαί, διὰ τὴν στερέωσιν καὶ ἀποκατάστασιν τῶν δύο ἐν Κνωσῷ ἀνακτόρων. Αἱ ἐργασίαι ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου Νικ. Πλάτωνος καὶ τοῦ ἀρχιτεχνίτου τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου Ζαχ. Κανάκη. Εἰς τὸ Μέγα Ἀνάκτορον ἐστερεώθησαν πάντα τὰ δωμάτια τοῦ νοτίου κρᾶσπέδου μετὰ τοῦ νοτίου διαδρόμου καὶ τῆς ὑπηρεσιακῆς εἰσόδου, τὸ μεγαλύτερον τμήμα τοῦ πομπικοῦ διαδρόμου καὶ τὸ παρὰ τὴν δυτ. εἰσόδον δωμάτιον θρόνου, τὰ μεγάλα προπύλαια μετὰ τῶν παρ' αὐτὰ διαδρόμων, διαμερισμάτα τινα τοῦ νοτιανατολικοῦ τομέως, τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν βασιλικῶν διαμερισμάτων, τὸ ἰσόγειον τοῦ μεγάλου κλιμακωσταίου καὶ οἱ πρὸς τοῦτο φέροντες διάδρομοι. Μέγα ἔργον ὑπῆρξεν ἡ πλήρωσις τῆς ὑπαρχούσης πρὸ τῆς ἀνατολικῆς πτέρυγος πρὸς τὴν κεντρικὴν ἀλλὴν βαθείας τάφρου μετὰ τὴν κατασκευὴν ἀντερειατικοῦ τοίχου, οὕτως ὥστε νὰ μὴ παρέχεται πλανηρὰ εἰκὼν τῆς προσπελάσεως τῶν βασιλικῶν διαμερισμάτων.

Κατέστη μετά την εργασίαν ταύτην δυνατή ἡ συμπλήρωσις τῆς κεντρικῆς αὐλῆς εἰς τὸ ἀρχικὸν αὐτῆς πλάτος καὶ μῆκος. Ἐλήφθη ἐπίσης φροντίς διὰ τὰς κανονικὰς ἀποχετεύσεις καὶ διὰ τὴν καλυτέραν χρωματικὴν ἀπόδοσιν τῶν ξυλοδεσιῶν, παραστάδων, κιόνων κλπ. Εἰς τὸ Μικρὸν Ἀνακτόρον ἀπεκατεστάθησαν πλήρως ἅπαντα τὰ δισημερίσματα, κλιμακοστάσια, κρύπται κλπ. Σημαντικὴ ἐργασία ἐγένετο διὰ τὴν ἀποκατάστασιν καὶ στέγασιν τοῦ κεντρικοῦ κλιμακοστασίου καὶ τοῦ Ἱεροῦ τῶν Βαιτύλων, διὰ τὴν στερέωσιν τῶν δαπέδων τῶν πολυθύρων καὶ τοῦ περιστύλου καὶ διὰ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἀνατολικῶς τοῦ Μικροῦ Ἀνακτόρου χώρου εἰς πλατεῖαν μὲ κλιμακωτὴν πρόσβασιν πρὸς τὸ κτήριον.

Κατὰ τὰς ἐργασίας ταύτας ἐλήφθη φροντίς νὰ στερεωθοῦν πάντες οἱ λίθοι τῶν τοίχων διὰ κορασανίου, νὰ ἀποκατασταθοῦν καὶ συμπληρωθοῦν τὰ γυψολιθικά δάπεδα, ἀντικαθιστάμενα διὰ πραγματικῶν πλσκῶν γυψολίθου, ὅπου ἡ φθορὰ ἦτο πάρα πολὺ μεγάλη, νὰ καταπολεμηθῇ ριζικῶς ἡ βλάβησις, νὰ διασφαλισθῶν ὠρισμένα ἀσαφῆ μέρη τῶν ἀνακτόρων, νὰ διορθωθοῦν παλαιὰ λάθη ἀνσθηλώσεων ἢ ἀποκαταστάσεων καὶ νὰ δοθοῦν χρώματα φυσικώτερα διὰ τὴν δῆλωσιν τῶν ξυλίνων μελῶν τῶν κτηρίων. Αἱ ἐργασίαι ἐδῶσαν εὐκαιρίαν νὰ μελετηθοῦν πολλὰ προβλήματα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς χρονολογίας τῶν ἀνακτόρων ἄφθονον ὕλικὸν ἐπλούτισε τὰς στρωματογραφικὰς συλλογὰς καὶ τινὰ ἀξιόλογα ἀντικείμενα ἤλθον εἰς φῶς κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐργασιῶν.

Ἐν Φαιστῶ αἱ ἐργασίαι ἀποκαταστάσεως ἐγένοντο ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἱταλικῆς Ἀρχαιολ. Σχολῆς κ. Νιτόρο Λέβι καὶ ἐξετελέσθησαν διὰ τῶν ἱκανῶν τεχνικῶν Τότι καὶ Καραβέλλα. Πολλοὶ τῶν τοίχων τοῦ δευτέρου Ἀνακτόρου ἐστερεώθησαν καὶ ἀπεκατεστάθη διὰ νέων γυψοπλασκῶν ἢ αἰθουσα τοῦ Βασιλέως μετὰ τῆς στοᾶς τῆς διτηρήθησαν ὅσαι πλάκες διεσώζοντο εἰς σχετικῶς καλὴν κατάστασιν. Ἐστερεώθησαν ἐπίσης πολλὰ ἐκ τῶν νεωστὶ ἀποκαλυφθέντων διαμερισμάτων τῆς πρώτης φάσεως τῶν παλαιότερων ἀνακτόρων.

Ἐν Τυλίσῳ ἐγένετο ριζικὴ ἀποκατάστασις καὶ στερέωσις τοῦ μεγάρου Β καὶ διαμόρφωσις τοῦ ἔξω αὐτοῦ χώρου μετὰ τῆς ἀποκαλυφθείσης βορείως στοᾶς καὶ τῶν προσβάσεων, συνεπληρώθησαν πίθοι τινές, ἐξετελέσθησαν μικρότερα συμπληρωματικαὶ ἐργασίαι εἰς τὰ μέγαρα Α καὶ Γ καὶ ἐγένετο λεπτομερὴς σχεδιαγράφησις πάντων τῶν πλικοστρώτων τῶν τριῶν μεγάρων, τῆς πλατείας τοῦ βωμοῦ καὶ τῆς βορείως ταύτης ΥΜΙΙΙ στοᾶς.

Συμπληρωματικαὶ ἐργασίαι στερεώσεως ἐγένοντο εἰς τὸ Μέγαρον Βαθυπέτρου διὰ τοῦ ἀρχιτεχνίτου Ζαχ. Κανάκη, ἀποβλέψασαι εἰς τὴν ἐξασφάλισιν στεγανότητος τοῦ σταφυλοπιεστηρίου καὶ τῶν ἀποθηκῶν, ἧτις τελικῶς ἐπετεύχθη. Οἱ πίθοι τῶν ἀποθηκῶν ἀπεκατεστάθησαν ἐν μέρει.

Ἐκτεταμένη ἐργασία καθαρισμοῦ ἐγένετο εἰς τοὺς ἀρχαιολ. χώρους Κνωσοῦ, Φαιστοῦ, Γόρτυνος, Ἀγίας Τριάδος, Τυλίσου, Μαλίων καὶ Γουρνιῶν.

Ἐν Χερσονήσῳ συμπληρωματικὴ ἐργασία τοῦ Ἐφόρου Πλάτωνος καὶ τοῦ ἀρχιτεχνίτου Ζαχ. Κανάκη ἀπέβλεψεν εἰς τὴν πλήρη στερέωσιν καὶ ἀποκατάστασιν τοῦ μοναδικοῦ εἰς τὸ εἶδος του ἀναβρυτηρίου μετὰ μωσαϊκῶν. Συνεπληρώθησαν τὰ δύο περιβάλλοντα, καὶ πάλαι ὑπὸ ὕδατος πληρούμενα, διαζώματα καὶ ἐγένετο ἀνακατασκευὴ ὀρθομαρμαρώσεως τῶν καταρρακτῶν καὶ ποδιῶν τῆς πυραμίδος μὲ ἀπομίμησιν διὰ χρωματιστῆς σιμεντοκονίας, ἡ πυραμὶς ἐστηρί

χθη καὶ τὸ ὑπ' αὐτὴν τυφλὸν φρέαρ ἀνεσκάφη' τμήματα τῶν περιθωρίων τῶν μωσαϊκῶν συνεπληρώθησαν. Τὸ μνημεῖον περιεφράχθη διὰ κανονικοῦ κιγκλιδώματος.

Τῆς προστασίας τῶν βυζαντινῶν καὶ μεσαιωνικῶν μνημείων τῆς Κρήτης ἐμελήθη κυρίως ὁ ἀρμόδιος Ἐπιμελητὴς Κωνσταντίνος Καλοκύρης. Ἐν Ἡρακλείῳ μεγάλη προσπάθεια κατεβλήθη διὰ τὴν διάσωσιν τῶν ἐνετικῶν τειχῶν καὶ κυρίως διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς Πύλης τοῦ Παντοκράτορος ἀπὸ τοῦς αὐθαιρέτως ἐντὸς αὐτῆς ἐγκατασταθέντας ἰδιωτάς. Αἱ ταχθεῖσαι διὰ τὴν ἐκκένωσιν προθεσμίαι ἐκπνέουν ἐντὸς βραχέος διαστήματος. Ἡ πρόσοψις τοῦ Μεγάλου Ἰτάρ διετηρήθη καὶ ἀπεκατεστάθη δαπάναις τοῦ οἰκοδομήσαντος ἰδιώτου διὰ τὴν ἔξαγοράν τῆς Παναγίας τῶν Στυροφόρων συνεκεντρώθη δι' ἐράνου ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτου Κρήτης μέρος τοῦ ἀπαιτούμενου ποσοῦ, ἐλπίζεται δὲ ὅτι ἐντὸς συντόμου χρόνου θὰ ἐξευρεθῇ καὶ τὸ ὑπόλοιπον ποσὸν διὰ τὴν διάσωσιν τοῦ μνημείου, δοθέντος ὅτι, ἡ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν νὰ διαθέσῃ 50 χιλ. δραχμῶν. Ἡ Ἐταιρεία Κρητικῶν Ἱστορικῶν Μελετῶν, ἥτις διὰ συμβάσεως μετὰ τὸν Δῆμον Ἡρακλείου ἀνέλαβε τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἱστορικοῦ Ἐνετικοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Μάρκου, ἤρχισε τὸ ἔργον τῆς μετὰ τὴν πλήρη ἀπαλλαγὴν τοῦ ἑσωτερικοῦ ἀπὸ τὰ νεωτερικὰ κατασκευάσματα, τὴν ἀφαίρεσιν τῶν κονιαμάτων, τὴν διασάφισιν τῶν ἀρχικῶν ἀρχιτεκτονικῶν στοιχείων τοῦ Ναοῦ, τὴν ἐκπόνησιν τῆς ἀποτυπώσεως καὶ τῆς σχετικῆς μελέτης τοῦ ὅλου ἔργου. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία διὰ τῆς Διευθύνσεως Ἀναστηλώσεως ἤλθεν ἀρωγὸς εἰς τὸ πρῶτον τοῦτο σιῶδιον τοῦ ἔργου. Ἐπίσης ἡ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολ. Ἐταιρεία ἐπεχορήγησε τὴν Ε.Κ.Ι.Μ. ἵνα αὕτη δυνηθῇ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἀναληφθεῖσαν ὑποχρέωσιν. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν μνημείων θὰ χρησιμοποιηθῇ διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν καθαρῶς πνευματικῶν σκοπῶν τῆς πόλεως Ἡρακλείου.

Ὁ ἐπιμελητὴς κ. Καλοκύρης προέβη εἰς τὴν στερέωσιν τοῦ βυζαντινοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀγίου Ὁνοφρίου παρὰ τὴν Γένναν Ἀμαρίου, τοῦ ὁποίου ἐπιδιωρθώθη ἡ στέγη καὶ ἐκαλύφθη διὰ κεράμων καὶ συνεπληρώθησαν τμήματα τῶν τοίχων καὶ τῆς θύρας καὶ ἐστερεώθησαν αἱ τοιχογραφίαι, καὶ εἰς τὴν συμπληρωματικὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου εἰς θέθιν Φώτη παρὰ τὸ Γερακάρι Ἀμαρίου, τοῦ ὁποίου συνεπληρώθη ἡ κόγχη, τὰ ἀψιδώματα, τὰ τόξα τὰ βαστάζοντα τὸν τροῦλλον καὶ ἐφράχθησαν τὰ ρήγματα τῆς καμάρας· πολλὰ τμήματα τῶν τοιχογραφιῶν ἐστερεώθησαν, χωρὶς ὅμως νὰ γίνῃ καθαρισμὸς τούτων. Οὕτω ἐσώθη εἰς τῶν παλαιότερων βυζαντινῶν Ναῶν τοῦ Χάνδακος, πιθανῶς χρονολογούμενος εἰς τὸν 18' μ. Χ. αἶωνα. Ὁ Ζαχαρίας Κανάκης ἐστερέωσε κατὰ τὰς ὁδηγίας τῆς Διευθύνσεως Ἀναστηλώσεως τὸν ἐν Λαμπινῇ Ἀμαρίου ναὸν τῆς Παναγίας Λαμπινῆς. Αἱ τοιχογραφίαι ἐστερεώθησαν καὶ ἐκαθαρίσθησαν διὰ μηχανικῶν μέσων, ἐπεσκευάσθη ἡ κεραμοσκεπὴς στέγη καὶ ἐγένοντο ἐργασίαι στερεώσεως τῶν τοίχων δι' ὑποθεμελίωσιν.

Εἰς τὰ Τουριστικὰ ἔργα περὶ τοὺς ἀρχαιολογικοὺς χώρους ἐγένετο ὠρισμένη πρόοδος. Οὕτω διεμορφώθη ἡ πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Ἀνακτοῦρου Κνωσοῦ πλατεῖα καὶ ἐπλακοστρώθη ἐκ νέου ἡ οἰκία μετὰ τὰς κληματίδας, εἰς τὸ Περιπτερον τῆς Φαιστοῦ ἐτοποθετήθη ζεύγος γεννήτρια διὰ τὸν ἠλεκτροφωτισμὸν τοῦ καὶ τὴν λειτουργίαν τῆς ὑδραντείας, [ἐληφθῆ δὲ φρονεῖς διὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἔξοπλισμοῦ τοῦ, ἵνα λειτουργήσῃ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος ὡς

ξενών, εις την Τύλιον ἐπροχώρησεν ἡ ἐργασία εἰς τὸ ἐκεῖ ἀναπαυτήριον, εἰς τὸ Βαθύπετρον οἰκοδομεῖται φυλάκειον - οἶκος ἀνασκαφῶν. Ἡ ἐν Κνωσῷ δωρηθεῖσα εἰς τὴν Ἑλλην. Ἀρχαιολ. Ὑπηρεσίαν περιουσίᾳ μετὰ τῆς Ἐπαύλεως Ἀριάδνης ἤρχισεν ἀξιοποιουμένη.

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος εἶναι ἐξόχως ἱκανοποιητικά, τόσον τὰ τῶν διενεργηθεισῶν ὑπὸ τῶν ξένων ἀρχαιολογικῶν σχολῶν ὅσον καὶ τὰ τῶν ἀνασκαφῶν, κανονικῶν ἢ δοκιμαστικῶν, τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας. Αἱ ἀνασκαφαὶ ἐγένοντο κυρίως εἰς τὴν κεντρικὴν καὶ ἀνατολικὴν Κρήτην· αἱ μεμονωμένως γενομένης εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Νομοῦ Ρεθύμνης ἀποτελοῦν ἀπαρχὴν μελλοντικῶν ἀνασκαφῶν εἰς τὴν Δυτικὴν Κρήτην, ἧτις ἐξακολουθεῖ ἐν τῷ συνόλῳ νὰ παραμένῃ ἀνεξερευνήτος.

Ἡ ἐν Κρήτῃ ἀρχαιολ. Ὑπηρεσία τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἀνασκαφῶν τῆς ἐξετέλεσε διὰ χρημάτων τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ἧτις ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν πρωτοστατεῖ εἰς τὴν καθόλου ἀνά τὴν Ἑλλάδα ἀρχαιολογικὴν κίνησιν.

Αἱ ἀνασκαφαὶ αὐτῆς ἐγένοντο διὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Μαρινάτου καὶ τοῦ Ἐφόρου Νικολ. Πλάτανος, εἶχον δὲ τὰ ἀκόλουθα ἀποτελέσματα :

Ἐν Βαθυπέτρῳ ὁ καθηγ. Μαρινάτος περιωρίσθη εἰς τὴν περαιτέρω ἐρευναν τῆς περιοχῆς τοῦ κεραμικοῦ κλιβάνου, ἀνατολικῶς τοῦ μεγάρου ἀπεδείχθη ὅτι πρόκειται περὶ ἀξιολόγου ἐγκαταστάσεως, ἧτις εἶναι ἡ πληρσοτέρα τῶν μέχρι σήμερον γνωστῶν· δυστυχῶς ὁμως εἶναι λίαν κατεστραμμένη. Ἐπὶ τόπου ἐγένοντο ἐργασίαι συγκολλήσεως πύθων καὶ ἄλλων μικροτέρων ἀγγείων καὶ γενικὴ τακτοποίησις, οὗτως ὥστε ἐσχηματίσθη ἀξιόλογος συλλογή, παρουσιάξουσα ἐνδιαφέρον διὰ τοὺς ἐπισκέπτας.

Ἐντὸς τῆς καιροπόλεως τῶν Ἀρχανῶν, ὁ καθηγητὴς Μαρινάτος, βοηθοῦμενος ὑπὸ τῶν Ὀλλανδῶν ἐπιστημόνων H. Brunstig, Bastet καὶ Stille, ἐνήργησεν ἐκτεταμένην ἐρευναν εἰς τὴν περιοχὴν Τρούλος, ὅπου τυχαίως εἶχον ἀποκαλυφθῆ μινωικὰ κτήρια καὶ ἀφθονα λείψανα κεραμικῆς. Ἡ ἐγγὺς περιοχὴ, σήμερον σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ᾠκοδομημένη, καλύπτει πελώριον μινωικὸν οἰκοδόμημα, τοῦ ὁποίου διακρίνονται πολλὰ λείψανα, ἐπιβλητικὰ διὰ τὸ μέγεθος τῶν λίθων καὶ τὴν στερεὰν κατασκευὴν. Εἶναι σχεδὸν βέβαιον ὅτι πρόκειται περὶ ἀνακτόρου, ἀποτελοῦντος ἴσως τὴν θερινὴν διαμονὴν τοῦ βασιλέως τῆς Κνωσοῦ. Ὁ ἀνασκαφεὶς ἀκάλυπτος χώρος, οὗτις περιῆλθε δι' ἀγορᾶς εἰς τὸ Ἑλλην. Δημόσιον, ἀπέδωσε σημοντικά εὐρήματα. Μέγας ἀναλημματικὸς τοίχος μὲ ψευδοἰσοδομικὴν τεχνικὴν διατηρεῖται εἰς μῆκος 25 περίπου μέτρων, βαίνων ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον καὶ προστατεύων τὰ κάτωθεν αὐτοῦ πρὸς Δ. κτίσματα. Τὰ τελευταῖα ταῦτα εἶναι ἐκτεταμένα καὶ ἀπαρτίζονται ἐκ πολλῶνωματιῶν εἰς διάφορα βᾶθη. Τινὰ ἀπὸ τὰ ἀνασκαφέντα διαμερίσματα περιεῖχον περιεργον ἐπίχουσι ἐκ παμπληθῶν ὀστράκων καμαραϊκῶν, τεμαχίων τελετουργικῶν σκευῶν καὶ εἰδωλίων ἀνθρώπων καὶ ζώων. Ὁ χώρος φαίνεται τελικῶς ἐπιχωσθεὶς διὰ χωμάτων προερχομένων ἐξ ἱεροῦ μινωικοῦ, τὸ ὅποιον ἀναμφιβόλως θὰ ἦτο ἐκεῖ πλησίον. Ἡ κεραμικὴ εἶναι τῶν δύο τελευταίων μεσομινωικῶν καὶ τῆς πρώτης ὑστερομινωικῆς περιόδου, εἶναι δὲ ἀρίστης ποιότητος. Ἐν τῶν διαμερισμάτων εὐρέθη μὲ κατὰ χώραν τὰ σκεύη του, αἵτινα ἦσαν ἄνω τῶν πεντηκοντα, ἀλλὰ μᾶλλον κοινῆς χρήσεως.

Ὁ αὐτὸς ἐρευνητὴς ἀνέλαβε τὴν ἐρευναν τοῦ περιφήμου Ἰδαίου Ἄντρον, ἐν μέρει μόνον ἀνασκαφέντος ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ Ἰταλῶν κατὰ τὸ τελευταῖον

τρίτον του παρελθόντος αιώνας. Ἡ ἀνασκαφή εἶχε χαρακτηῖρα προπαρασκευαστικὸν μελλούσης συστηματικῆς ἐρεύνης καὶ διήρκεσεν ὀλίγας μόνον ἡμέρας, λόγῳ τῶν ἐξαιρετικῶς δυσμενῶν συνθηκῶν. Ὡς γνωστὸν τὸ σπήλαιον εὐρίσκειται εἰς ὕψος 1700 μέτρων, ἐπικρεμάμενον τοῦ ὄροπεδίου τῆς Νίδας, καὶ ἀπέχει 5—6 ὥρας ἀπὸ τὸ πλησιέστερον χωρίον, τὸ τῶν Ἀνωγείων, συνδεόμενον μετ' αὐτοῦ μὲ λίαν δυσβάτους ἀτραπούς. Σκοπὸς τῆς ἀνασκαφῆς ἦτο νὰ προσανατολίση τὰς μελλούσας ἐρένας, ἐξετάζουσα τὰς δυνατότητας ὀργανώσεως αὐτῶν. Ἐβεβαιώθη πράγματι ὅτι τὸ σπήλαιον ἦτο ἐν χρήσει καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν περιόδον τῆς μινωικῆς ἐποχῆς, τῆς ὁποίας ἀνευρέθησαν ἱκανὰ χαρακτηριστικὰ ὄστρακα. Σημαντικὴ δὲ ὑπῆρξεν ἡ διαπίστωσις ὅτι ἐντὸς τοῦ σπηλαίου ὑπῆρχε τίσιμον, τοῦ ὁποίου μάλιστα ἀπεκαλύφθη ἐπὶ 10 μ. τοίχος πάχους 0,80 μ., καταλήγων εἰς τὸ κέντρον τοῦ σπηλαίου, ἔνθα ὁ πελώριος βωμὸς μετὰ κεκαυμένων στρωμάτων ἐκ τῶν θυσιῶν. Παχυτάτη ἀπεδείχθη ἡ ἐπίχωση, ἣτις, ἀναμοχλευθεῖσα πολλακίς ὑπὸ τῶν ἀνασκαφῶν καὶ τῶν ποιμένων, πᾶν ἄλλο δύναται νὰ θεωρηθῆ ἢ ὅτι ἐξηρευνήθη. Εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταφερθῆ τὸ χῶμα, βάρους πολλῶν τόννων, ἔξω τοῦ σπηλαίου καὶ νὰ ἐρευνηθῆ μεθοδικῶς. Δέον ἐπίσης νὰ μεταποισθῶν πολλοὶ λίαν δυσκίνητοι βράχοι. Πλήθος ὄστράκων ἀπὸ τῆς μινωικῆς μέχρι καὶ τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς περιέχεται εἰς τὴν ἐπίχωσιν, ἰδιαιτέρως δὲ ἀφθονα εἶναι τὰ τῆς γεωμετρικῆς καὶ ἀνατολιζούσης περιόδου. Περιεσυνελέγησαν τεμάχια τινὰ τῶν πάσαι ἀνακαλυφθεισῶν χαλκῶν ἀσπίδων καὶ τῶν τριπόδων, ἀκέραιον χαλκοῦν σκυφάριον, εἰδῶλιον ἀνδρικῆς μορφῆς, πῆλινα τεμάχια τελετουργικῶν σκευῶν καὶ ναῖσκων, λείψανα αἰγυπτιακῆς φαγεντιανῆς καὶ ἐνθέματα ἐκ ξυλίνων σκευῶν. Ὑπὸ τὸ σπήλαιον καὶ παρὰ τὴν αὐτόθι πηγὴν, κατὰ τὰς δυτικὰς παρυφὰς τῆς Νίδας, ἐσημειώθησαν τοῖχοι ἀπλῶν δωματίων, ὧν ἓν ἀνασκαφῆν ἀπέδωκε τεμάχια κρατήρων τῆς ὑστάτης ρωμαϊκῆς ἐποχῆς μὲ ἀναθηματικὰς ἐπιγραφὰς ἐπὶ τῶν χειλέων, ἐν μέρει δυστυχῶς διασωζομένων. Συστηματικὴ ἐξερεύνησις τοῦ σπηλαίου ἐπιβάλλεται νὰ γίνη.

Ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου Πλάτωνος συνεχίσθη ἡ ἀνασκαφὴ τῆς ἀρχαϊκῆς οἰκίας Α ἐπὶ τοῦ ὑψώματος Ὁ νυ θ ἐ τῆς περιφερείας Γ ο υ λ ε δ ι α ν ῶ ν Ρ ε θ ὕ μ ν η ς. Ἀνασκάφησαν δύο ἐπὶ πλέον εὐρύχωρα δωμάτια, οὕτως ὥστε τὸ σύνολον τῶν διαμερισμάτων μετὰ τοῦ προαυλίου καὶ τοῦ περιβόλου ἀνέρχεται εἰς δέκα, χωρὶς νὰ ἀποκλείεται ἡ περαιτέρω πρὸς νοτον ἐπέκτασις τῆς οἰκίας. Τὸ πρῶτον τῶν ἀνασκαφέντων δωματίων εἶναι τὸ μᾶλλον εὐρύχωρον τῆς ὅλης οἰκίας (6 × 11 μ.) καὶ ἔχει τέσσαρας στρογγύλας βάσεις στηριγμάτων (ξυλίνων δοκῶν) τῆς ὀροφῆς. Τὸ δεύτερον εἶναι μᾶλλον στενόμακρον (3,5 × 11 μ.) καὶ ἐπεκτείνεται κατὰ τὴν ΒΑ αὐτοῦ γωνίαν εἰς μικρὸν τριγωνικὸν διαμέρισμα, τὸ ὁποῖον φαίνεται νὰ ἐχρησιμοποιήθη ὡς βοηθητικὴ ἀποθήκη. Καὶ ἐνταῦθα αἱ βάσεις τῶν στηριγμάτων τῆς ὀροφῆς εἶναι τέσσαρες. Τὰ δύο νεωστὶ ἀποκαλυφθέντα δωμάτια δὲν φαίνονται νὰ ἐπεκοινωνῶνουν πρὸς ἄλληλα. Αἱ θύραι τῶν εὐρίσκονται εἰς τὸν ἀνατολικὸν τοίχον καὶ διασώζουσι σχεδὸν κατὰ χάραν τὰς παρουσιάδας των. Τὸ μεγαλύτερον δωμάτιον περιεῖχεν ἱκανά, μικρὰ σχετικῶς, ἀγγεῖα, κατὰ τὸ πλεῖστον ἀκόσμητα, ἀνήκοντα εἰς ἤδη γνωστοὺς τύπους ἀγγείων, καὶ δύο ἢ τρία μεγαλύτερα, τῶν ὁποίων τὸ ἓν εἶναι μορφῆς εὐρυχώρου σφαιρικῆς κάλπης μὲ ὀριζοντίου τοξοειδεῖς λαβὰς. Κατὰ τὴν ΒΑ γωνίαν τοῦ δωματίου λάξευμα τοῦ δαπέδου ἐχρησίμευσεν ὡς ἑσταμιστάτης. Εἰς τὸ στενότερον δωματίον καὶ τὸ παράρτημά του ἀνεκαλύφθη ὀλόκληρος σειρὰ πύθων, ἀσπιδῶν περισσοτέρων τῶν ἐπτά. Ἐπτά ἢ ὀκτὼ ἔξ ἄλλου ἦσαν αἱ περίεξ τοῦ δωματίου τοποθετημέναι διὰ τὴν στήριξιν τῶν πύθων πλάκας. Ἄπαντες οἱ πύ-

θοι διακοσμοῦνται ὑπὸ ζωνῶν ἀποτελουμένων ἀπὸ περιθεούσας δέσμας στολιδώσεων καὶ ἔχουν λαίμων συνήθως κυλινδρικὸν καὶ λαβὰς πλατείας ταινιώδεις καὶ καθέτους, καταληγούσας εἰς κόμβους ἢ ἑλικας. Μολύβδινοι συνδετήρες συνέδεσαν τὰ τεμάχια πάλαι θραυσθέντος πίθου. Τεμάχια λιθίνης ὑδρορροῆς ἀνευρέθησαν κατὰ τὴν ΝΔ γωνίαν τοῦ αὐτοῦ δωματίου. Ἦλοι, σιδηροῦν ἄγκιστρον καὶ ἐπίμηκες ἔλυσμα μὲ ὄπας ἦσαν τὰ μόνα μεταλλικὰ εὐρήματα τῆς ἀνασκαφῆς. Ὁ περίβολος δὲν ἀνεσκάφη ὀλόκληρος, ἀπεδείχθη ὅμως ὅτι εἶχεν ὄριον πρὸς ἀνατολὰς τὸν λαευθέντα βράχον. Ἡ συνέχισις τῆς ἀνασκαφῆς ἐπεβεβαίωσε τὸ ἀρχικὸν συμπέρασμα ὅτι ἡ οἰκία ἐχρησιμοποιήθη κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας τοῦ Ζ', καὶ τὸς πρώτας τοῦ ΣΤ' π. Χ. αἰῶνος.

Ὁ αὐτὸς ἐρευνητὴς συνέχισε τὴν ἀνασκαφὴν τῆς παλαιοχριστιανικῆς Βασιλικῆς τῆς Κερῶς, ἀπεχούσης περὶ τὰ 700 μ. τῆς ἀρχαϊκῆς οἰκίας καὶ ΒΑ ταύτης κειμένης ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὑψιπέδου. Ἀπεκαλύφθησαν πλήρως τὰ δάπεδα τῶν τριῶν κλιτῶν καὶ ἀνεσκάφη ἐξ ὀλοκλήρου ὁ νάρθηξ, τοῦ ὁποίου τὸ δάπεδον εὐρίσκεται χαμηλότερον κατὰ δύο βαθμίδας τοῦ νοτίου κλίτους, τὸ ὅποιον, ὡς ἦδη ἐσημειώθη, εὐρίσκεται ὑψηλότερον τοῦ δαπέδου τοῦ κεντρικοῦ κλίτους. Τὰ δάπεδα τῶν πλαγιῶν κλιτῶν ἦσαν ἐπίχριστα καὶ τὸ βόρειον εἶχεν ὑπὸ τὸ ἐπίχρισμα στερεὸν καλντιρίμι. Τὰ μωσαϊκὰ τοῦ κεντρικοῦ κλίτους καὶ τοῦ νόρθηκος ἀπεκαλύφθησαν καὶ ἐκαθαρίσθησαν μὲ ἐπιμέλειαν. Παρουσιάζουν ἐνδιαφέροντα θέματα διακοσμητικὰ διὰ πολυχρόμων μικρῶν ψηφιδῶν πέντε διαφόρων χρωμάτων. Τὸ τοῦ κεντρικοῦ κλίτους διασχίζεται ἀπὸ τῆς βασιλείου θύρας μέχρι τῆς Ὁραίας Πύλης ὑπὸ ζώνης μωσαϊκοῦ μὲ ἄλλο θέμα, ἐν εἶδει καταποικιλτοῦ τάπητος, ἐνῶ ἐκατέρωθεν τὸ μωσαϊκὸν σχηματίζεται κατὰ τετράγωνα. Τὸ μωσαϊκὸν τοῦ νόρθηκος χωρίζεται εἰς τέσσαρα διάχωρα, τῶν ὁποίων τὸ πρὸ τῆς κυρίας πύλης, πρὸς νότον, ἐμφανίζει ἀλυσιδωτὸν θέμα, ἐνῶ τὰ τρία ἄλλα διακομοῦνται μὲ κεντρικὰ μετάλλια, περὶ τὰ ὁποῖα τετράγωνα σχηματίζουν μετὰξὺ αὐτῶν ῥόμβους. Πλοχοὶ καὶ ἐρπύζοντα κισσόφυλλα πλαισιώνουν τὰ διάχωρα ταῦτα. Πρὸ τῆς κυρίας εἰσόδου σχηματίζεται εἶδος προθαλάμου εἰς ὑψηλότερον ἐπίπεδον, ἐπικεικωνοῦντος μὲ τὸν νάρθηκα διὰ τριῶν βαθμίδων. Ὁ τελευταῖος ἐπικεικωνεῖ μὲ ἄλλα διαμερίσματα κείμενα πρὸς βορρῶν, καὶ τῶν ὁποίων παρηκολουθήθησαν μόνον οἱ περιμετρικοὶ τοῖχοι, διὰ θύρας, δὲν ἔχει δὲ πρὸς δυσμὰς εἰμὴ μόνον μίαν εἰσόδον πρὸς τὸ νοτιώτερον τμήμα. Εἶναι ἀμφίβολον ἂν οἱ ἀποκαλυφθέντες δυτικῶς παράλληλοι τοῖχοι ἀπετέλουν πραγματικὸν ἄτριον ἢ ἦσαν ἀπλῶς δευτερεύοντα διαμερίσματα, ἀνήκοντα εἰς τὸ διακονικόν. Τὰ βορείως ὅμως τοῦ νάρθηκος καὶ τμήματος τοῦ σηκοῦ δωμάτια φαίνονται ἐκτεταμένα καὶ ἴσως ἐχρησιμοποιήθησαν ἐν μέρει ὡς διαμερίσματα τοῦ βαπτιστηρίου· τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ βεβαιωθῇ πρὸ τῆς ὀλοκληρωτικῆς τῶν ἀνασκαφῆς.

Ἀφθονοὶ κέραμοι, λίαν πλατεῖαι καὶ ἑλαφρῶς καμπύλαι, ἀνευρέθησαν εἰς τεμάχια εἰς ἀμφοτέρω καὶ πλάγια κλίτη καὶ τὸν νάρθηκα. Εἰς τὰ αὐτὰ κλίτη ἀνευρέθησαν ἱκανὰ τεμάχια τρητῶν θωρακίων ἐκ πορολίθου, ὅπως ἐπαρχιακῆς καὶ προχείρου ἐργασίας· τινὰ ἐμφανίζουν φολιδωτὰς διατάξεις εἰς βαθὺ ἀνάγλυφον. Τεμάχια λοπάδων καὶ πινακίων, στάμνος, τεμάχια ἀμφορέων μὲ φουσκωτὸν λαίμον, τεμάχια ὑαλίνων κανδηλῶν μὲ ἀναρτητήρας εἶναι τὰ λοιπὰ εὐρήματα. Ἡ διάλυσις τοῦ μεταγενεστέρου, ἐπὶ τοῦ Ἰεροῦ ὠκοδομηθέντος ἐκκλησιδίου ἐπέτρεψε τὴν πληρεστέραν ἐρευναν τοῦ ἁγίου Βήματος. Ἀπεδείχθη ὅτι τὸ ἐκκλησιδίον τοῦτο ἔβλαψεν ἰσχυρῶς τὸ μωσαϊκὸν τοῦ δαπέδου καὶ τὸ σύνθρονον, ὅπερ εἶχεν οἰκοδομηθῆ κατὰ συνεχεῖς δακτυλίους ἐντὸς τῆς ἀψίδος.

Δοκιμή πρὸς τῆς τελευταίας ἀπεκάλυψε λαξευτὸν σάγμα ἐντὸς τοῦ βράχου, ὅπερ ἐχρησίμευσε διὰ τὸ ἐγκαίνιον. Ἐξω τούτου ἀνευρέθη πῆλινον φιαλίδιον, ὅπερ ἐχρησιμοποίηθη ἴσως κατὰ τὴν κατάθεσιν τοῦ ἐγκαίνιου.

Ὡρισμένα ἔργα συμπληρώσεως τῆς ἀψίδος καὶ τῶν καταστραφεισῶν ΒΑ καὶ ΝΑ γωνιῶν τοῦ Ἱεροῦ, ὡς καὶ μέρους τοῦ πρὸς τὸ νότιον κλίτος στυλοβάτου ἐγένοντο κατὰ τὸ τέλος τῆς ἐργασίας, κυρίως διὰ τὴν προστασίαν τοῦ ἀποκαλυφθέντος μνημείου.

Παρὰ τὸ χωρίον Ζοῦ τῆς Σητείας ὁ Ἐφορος Πλάτων συνέχισε τὴν ἀνασκαφὴν τῆς ἐκτετομένης μινωικῆς ἀγροικίας, ἣτις εἶναι ὄγκοδομημένη εἰς τὴν κλιτὴν λόφου, δεσπόζοντος στενὴν κατάφυτον καὶ κατάρρευτον διὰ πηγαιῶν ὑδάτων κοιλάδα. Τὸ κτήριον δὲν φαίνεται πολυώροφον, ἀλλὰ εἶναι διατεταγμένον κατὰ κλιμακωτὰ ἐπίπεδα· οἱ ἔξωτερικοὶ ἰδίᾳ τοίχοι αὐτοῦ εἶναι ἐκ μεγάλων πελεκητῶν λίθων. Παρὰ τὴν γενομένην καταστροφὴν διὰ τῆς διανοίξεως τῆς νέας κοινοτικῆς ὁδοῦ διασφύζονται καλῶς πλείστα διμερισμάτα, ὅχι ὀλιγώτερα τῶν δέκα καὶ ἕξ. Τὰ κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος ἀνασκαφέντα δωμάτια διεσαφήθησαν πληρέστερον καὶ ἀπεκαλύφθησαν νέα στοιχεῖα. Εἰς τὰ ἀνατολικώτερα δωμάτια ἀνευρέθησαν τὰ ἀρχικὰ δάπεδα καὶ ἀπεκαλύφθησαν μικραὶ πρόχειροι, διὰ πλακῶν κατεσκευασμένα ἐστία, τῶν ὁποίων ἡ χρῆσις ἀπεδείχθη ἐκ τῆς ἀφθόου τέφρας. Εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ ἐργαστηρίου ἀνεσκάφη βαθύτερον ὁ ὀρθογώνιος ἀποθέτης, ὁ ὁποῖος ἀπεδείχθη ὅτι ἦτο εἰσοδος εἰς τέσσαρας μικροὺς δωματοσχήμους χώρους, οἵτινες ἔχον χρησιμοποίηθῆ ὡς θαλαμίσκοι κλιβάνου, ἃν κρίνῃ τις ἀπὸ τὸ στρώμα τῆς τέφρας, τὸ ὅποιον συνεχὲς διήρχετο ὑπὸ τοὺς διαχωριστικούς τοιχίσκους, καὶ ἀπὸ τὴν ἔμφραξιν τῆς θύρας τῆς εἰσόδου. Πλήθος ἀγγείων εἰς τεμάχια περιουελέγη εἰς τοὺς χώρους τούτους. Δύο ἔξωτερικὰ πρὸς βορρᾶν βλέποντα δωμάτια ἀπεκαλύφθησαν εἰς τὸ πέρυσιν ἀνασκαφὴν βαθῦν δωμάτιον· εἰς τὸ συνεχόμενον τούτου ἐξηκριβώθη ἡ θέσις τῆς κατερχομένης ἐντὸς αὐτοῦ κλίμακος, ἣτις προφανῶς ἦτο ξυλίνη. Τὸ ἐργαστήριον ἐπεκοινῶνει διὰ διδύμου θύρας πρὸς τὴν εἰσοδον, ὅπου, ὡς φαίνεται, ἐφθανε μικρὰ ξυλίνη κλιμακίς θέτουσα εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ τὰ ἀνατολικὰ δωμάτια· ἡ κλιμακίς αὕτη ὠδήγει καὶ πρὸς τὸ ἀποκληθὲν λόγῳ τῶν θραυίων του ἀναπαυτήριον. Ἡ ὑπόθεσις ὅτι ἡ κυρία εἰσοδος εἰς τὴν ἀγροικίαν ἦτο ἐκ νότου καὶ διὰ τοῦ ἀναπαυτηρίου, τὸ ὅποιον εἶχε καὶ χαμηλὰ στηριζόμενον παράθυρον, βλέπον πρὸς νότον, ἐπηληθεύθη διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ τριγωνικοῦ προαυλίου, τὸ ὅποιον εἶχε εὐρείαν θύραν μὲ μονόλιθον βαρὺ κατώφλιον κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευράν, ἐνῶ ἡ δυτικὴ ἐκλείετο διὰ τοῦ φυσικοῦ εὐθῆως τετημένου βράχου. Τὸ ἐργαστήριον ἐπεκοινῶνει μὲ ἄλλα δωμάτια εὐρισκόμενα εἰς ὑψηλότερα ἐπίπεδα. Ἡ ἀπόκλισις τοίχων τινῶν τῆς κατακορύφου μέχρι τῶν θεμελιῶν, ἡ παρατηρηθεῖσα εἰς πᾶσι διμερισμάτα, ἀποτελεῖ ἔνδειξιν ὅτι ἡ τελικὴ καταστροφὴ ἐγένετο ἐκ τρομακτικῶν σεισμῶν.

Εἰς χώρος ἄνω τῶν διαμερισμάτων τοῦ ἐργαστηρίου φαίνεται ὅτι ὑπῆρξεν ὑπαιθρος καὶ ἐχρησίμευσεν ὡς ἐσωτερικῆ ἀυλῆ. Μία ἐστία ἀνευρέθη κατὰ τὴν γωνίαν ταύτης, ἔχουσα διπλοῦν ἄνοιγμα (τὸ ἐν πρὸς γειτονικὸν δωμάτιον). Χύτρα ἀνευρέθησαν εἰς τὴν θέσιν τῶν ἐπὶ τῆς πυρᾶς. Ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρουσα ὑπῆρξεν ἡ διάταξις τριῶν συνεχόμενων διαμερισμάτων, ὅπου ἀπεδείχθη ὅτι ὑπῆρξεν ἐγκατάστασις σχετιζομένη μὲ τὴν κεραμευτικὴν τέχνην. Σκάφη μεγάλῃ ἐκ πλακῶν, ἑλλειψοειδοῦς σχήματος, μὲ ἀποχευτικὸν σύστημα ἐχρησίμευε διὰ τὴν προπαρασκευὴν τοῦ πηλοῦ. Χώρος διαχωρισμένος εἰς δύο διὰ χαμηλοῦ τοίχου ἐχρησίμευσεν ἴσως διὰ τὸ ἄπλωμα καὶ τὴν ἀποστράγγισιν τῶν ἀγγείων

πρὸ τῆς ὀπτήσεώς των. Τὸ διαμέρισμα τοῦτο ἐπεκρινώθει μὲ ὑπαίθρους πρὸς βορρᾶν χώρους καὶ μὲ ἓνα διαδρομίσκον ἀπ' εὐθείας μὲ τὸν χώρον τοῦ κλιβάνου, ὅστις ἀνεκαλύφθη πρὸς βορρᾶν τοῦ κτηρίου. Οὗτος ἔχει σχῆμα πεταλοειδὲς καὶ ἔφερε σαφῆ τὰ ἴχνη τῆς ἐντὸς αὐτοῦ ἀναφθείσης πυρᾶς. Ἀπὸ τῆς αὐτῆς κλιμακωτῆ ἀνάβυστος, ὅχι καλῶς διατηρουμένη, ἔφερε πρὸς διάδρομον κείμενον εἰς ὑψηλότερον ἐπίπεδον καὶ πλευριζόντα ἐκτεταμένον ὀρθογώνιον χώρον, ὅστις ἀσφαλῶς ἦτο ὑπαίθρος, πιθανῶς προοριζόμενος διὰ τὸν σταβλισμὸν ζώων.

Ὁ χαρακτὴρ καθόλου τῆς ἀγροικίας εἶναι βιοτεχνικός καὶ ἀγροτικός. Τὸ σύνολον παρουσιάζει ἐξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον. Ἡ χρονολογία τοῦ κτηρίου ἐβεβαιώθη ὅτι εἶναι ἡ ἀρχικῶς καθορισθεῖσα : ἡ τῆς μεταβατικῆς περιόδου ἀπὸ τῆς ΜΜΙΙΒ εἰς τὴν ΥΜΙα φάσιν (περὶ τὸ 1600 π. Χ.). Ἡ ζωὴ τοῦ μεγάρου φαίνεται μᾶλλον βραχείας διαρκείας.

Τὰ κινητὰ εὐρήματα ὑπῆρξαν κυρίως πηλίνα ἀγγεῖα, τῶν ὁποίων ἐν μέρος ἀνευρέθη κατὰ χώραν. Κατὰ τὸ πλεῖστον ὁμως ταῦτα ἦσαν διεσκορπισμένα εἰς τεμάχια ἢ ἀπερριμένα ἐντὸς τῶν ἀποθετῶν. Κυρίως εἶναι χύτραι, κύθατοι καὶ κύπελλα, πρόχοι καὶ κυλινδρικός σκευή, προχοῖδια καὶ ἀμφορεῖς. Ἀνευρέθησαν καὶ ἄλλα τεμάχια τῆς γεφυροστόμου πρόχου μὲ τὴν διακόσμησιν τῶν διπλῶν πελέκεων, ἧτις κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος περιουνελέγη εἰς ἓνα τῶν θαλαμίσκων τοῦ παραπλεύρους τοῦ ἐργαστηρίου κλιβάνου. Τμήματα πίθων μὲ ἐμπύεστον σχοινίην διακόσμησιν περιουνελέγησαν εἰς τρία διάφορα σημεῖα. Τριπτήρες διαφόρων εἰδῶν καὶ νεολιθικὸς πέλεκυς — περιουλλεγείς τις οἶδε ποῦ ὑπὸ τῶν οἰκησάντων τὸ μέγαρον — ἀνευρέθησαν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς σκάφης, ἐνθα ἀνεκαλύφθη καὶ σημαντικὴ κεφαλὴ εὐμεγέθους πηλίνου εἰδωλίου, φέροντος εἰδος στεμματος ἢ πύλου μὲ θύσανον κεντρικὸν ἀποκρουσθέντα. Τὸ εἰδῶλιον εἶδος τὸ ὁποῖον ἀνήκεν ἡ κεφαλὴ θὰ ἦτο τοῦλάχιστον ὕψος 0,40 μ. καὶ ἐπομένως, ἂν ἐσώζετο θὰ ἦτο τὸ μεγαλύτερον γνωστὸν τῆς ἐποχῆς τῆς ἀκμῆς. Ὁμοῦ ἀνευρέθη καὶ κορμὸς μικροῦ εἰδωλίου λατρευτοῦ. Ἴσως ταῦτα κατέπεσον ἐκ τοῦ ἄνω ὀρόφου. Ἡ κεραμεικὴ καὶ τὰ εἰδῶλια ἐπιβεβαιοῦν τὴν χρονολόγησιν τῆς ἀγροικίας εἰς τὴν μεταβατικὴν ΜΜΙΙΒ — ΥΜΙα περίοδον.

Ἡ ἀγροικία ἀνεσκάφη ἐξ ὀλοκλήρου καὶ εἶναι μία τῶν μᾶλλον ἐνδιαφεροσῶν μεμονωμένων ἐγκατοικίσεων αἱ ὁποῖαι ἀνεσκάφησαν ἐν Κρήτῃ.

Ὁ αὐτὸς ἐρευνητὴς ἀνέσκαψεν ἐν Ἐπισκοπῇ Πισκοκέφαλου ῥωμαϊκοῦς τάφους ἀποτελουμένους ἐκ κεραμίδων κατὰ ὀξειαν γωνίαν καλυπτοσῶν τὸν νεκρὸν καὶ περιέχοντας ὀλίγα ἀλλὰ χαρακτηριστικὰ κτερίσματα, ἰδίως ἀγγεῖα ἰδιοτύπου σχήματος. Εἰς ἐξερευνητικὴν ἐκδρομὴν τῆς περιοχῆς τοῦ χωρίου Σφακιῶν Σητείας ἐξήτασεν ἐπὶ ἀποκρήμνου ὑψώματος καλουμένου Καστρι ἄγνωστον τέως ἀρχαίαν ἀκρόπολιν, μὲ λείψανα τειχῶν καὶ οἰκοδομημάτων ἀνηκόντων, ὡς φαίνεται, εἰς τὸ τέλος τῶν ΥΜΙΙ χρόνων. Τὸ ἀπόκρημον ὕψωμα παρέχει τὴν ἐντύπωσιν καταφυγίου, ἐλέγχοντος ἅμα τὴν κάτω τούτου διερχομένην στενὴν ὁδόν. Τεμάχια πίθων διακρίνονται ἐπὶ τοῦ ὑψώματος.

Ἐκ τῶν ξένων Ἀρχαιολ. Σχολῶν ἀνέσκαψαν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἡ Γαλλικὴ καὶ ἡ Ἀρχαιολογικὴ, ἐνῶ ἡ Ἀγγλικὴ περιορίσθη εἰς ἀπλᾶς μελέτας τῶν εὐρημάτων τοῦ προηγούμενου ἔτους. Ἡ Γαλλικὴ Σχολὴ ἀνέσκαψε διὰ τοῦ κ. Dessenne τὸ ἐργαστήριον σφραγιδολίθων, τὸ ὁποῖον εἶχε τυχαίως ἀνακαλυφθῆ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος δυτικῶς τῆς ἐστεγασμένης μινωϊκῆς οἰκίας. Πέντε ὀλόκληροι σφραγιδολίθοι, πολλοὶ ἡμιτελεῖς καὶ πλῆθος θραυσμάτων σφραγίδων,

ρινισμάτων υλικού και Ικανῶν πυρήνων, ἰδίᾳ στεαίτου περιουελέγησαν κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ φύλακος καὶ εἶτα διὰ δοκιμαστικῆς σκαφῆς τοῦ 'Εφόρου Πλάτωνος. Οἱ γάλλοι ἀνασκαφεῖς ἀνέσκαψαν τὸν χῶρον ὅπου ἐγένετο ἡ πρώτη περιουλλογὴ καὶ περιουελέξαν πλείστας ὄσας ἐπὶ πλέον σφραγίδας, πλήρεις καὶ ἡμιτελεῖς, καὶ ἄφθονον ὑλικόν. Ἀκολούθως ἀνέσκαψαν τὸν ὑπερκείμενον ἀνατολικῶς χῶρον ὅπου ἀπεκαλύφθη τὸ κυρίως ἐργαστήριον, ἀποτελούμενον ἐκ δύο ἢ τριῶν διαμερισμάτων. Τὸ σχῆμά του δὲν διηυκρινίσθη πλήρως. Συνολικῶς περιουελέγησαν πλέον ἢ 110 σφραγιδολίθων, τῶν πλείστων πρισματικῶν καὶ ἐκ πρᾶσινου στεαίτου· ὑπάρχουν τινὲς ἄλλων σχημάτων (κυλίνδρου, κώνου, μορφῆς σφραγιδίου ἢ περιάπτου) καὶ ἐξ ἄλλων ὑλῶν (λευκοῦ ἢ κυανίζοντος λίθου, ὀρείας κρυστάλλου κλπ.). Πάντες ἀνήκουν εἰς τὴν παλαιονακτορικὴν περίοδον καὶ τὴν χρονολογίαν ταύτην ἐπεβεβαίωσεν ἡ ἐπὶ τόπου ἀνακαλυφθεῖσα κεραμικὴ. Τὰ θέματα τῶν σφραγίδων τούτων εἶναι ποικιλώτατα καὶ τὸ πλείστον διακοσμητικά· τινὲς τῶν σφραγίδων φέρουν ἐπ' αὐτῶν ἱερογλυφικούς χαρακτῆρας. Ὑπάρχουν εὐάριθμοι μὲ λίαν νατουραλιστικά θέματα (ἀγριοχοίρου, ὑλακτοῦντος κυνός, πλοίου, λεόντων, ὑδροβίων πτηνῶν κλπ.). Ὑπάρχουν καὶ παραστάσεις ἀγγειοπλαστῶν μὲ τὰ ἀγγεῖά των, καὶ τεκτόνων μετὰ τῶν ἐργαλείων των. Μετὰ τῶν σφραγιδολίθων ἀνευρέθησαν καὶ μικρὰ τινα ἐργαλεῖα ἐκ χαλκοῦ, ὀψιανοῦ καὶ ὄστου (τρύπανα, ὀπτεῖς, μικρότατοι πρίονες κλπ.). Ἡ ἀνεύρεσις τοῦ μοναδικοῦ τούτου ἐργαστηρίου μᾶς παρέχει σημαντικὰ διδάγματα περὶ τοῦ τρόπου κατεργασίας τῶν μινωικῶν σφραγίδων.

Ὁ αὐτὸς ἐρευνητὴς ἀνέσκαψε νοτιώτερον μέρος ἐκτεταμένου οἰκοδομήματος τῆς παλαιοανακτορικῆς ἐποχῆς, χωριζόμενον εἰς διαμερίσματα, ὧν ἓν προφανῶς ἦτο ἱερὸν περικλειόμενον ὑπὸ διαχωρίσματος ἐξ ὀπιοπλίνθων, ἐπιστεφομένου ὑπὸ σειρᾶς μονῶν κεράτων.

Ὁ καθηγητὴς Van Effenterre, βοηθούμενος ὑπὸ τῶν μαθητῶν του προέβη εἰς εὐρύτεραν ἐξερεύνησιν τῆς περιοχῆς τῶν Μαλίων καὶ ἀνέσκαψε ΜΜ οἰκίαν παρὰ τὴν παραλίαν. Ἐκ τῆς περιοχῆς τοῦ Χρυσολάκκου περιουελέξε προχοῦδιον μὲ ἱερογλυφικὴν ἐπιγραφὴν. Γενικῶς αἱ ἀνασκαφαὶ τῶν Μαλίων, πλὴν τῆς σημαντικῆς σειρᾶς τῶν σφραγιδολίθων, ἀπέδωσαν ἐνδιαφέροντα λίθινα σκεύη καὶ ἐργαλεῖα, λιθίνους καὶ πηλίνους λύχνους, ὠραῖαν πρόχουν τοῦ ρυθμοῦ χλωρίδος, ΜΜ πῶμα μὲ σχηματικὴν παράστασιν ὀκτάποδος, χαλκοῦν κάτοπτρον κ.ἄ.

Ἐξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον παρουσίασαν αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Ἱταλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ καθηγ. Doro Levi καὶ τῆς συμμετοχῆ πολλῶν ἐπιστημόνων ἐν Φαιστῷ καὶ Γόρτυνι. Εἰς τὸ Ἄ ν ἄ κ τ ο ρ ο ν τ ῆ ς Φ α ι σ τ ο ῦ συνεχίσθη ἡ ἀποκάλυψις τοῦ μεσημβρινοῦ τμήματος τοῦ βαθυτέρου κτηρίου τῆς πρώτης φάσεως τῶν παλαιότερων ἀνακτόρων. Ἀπὸ τὴν ἀπὸ τῆς περὶ τὴν ὠραία πρόσοψις μὲ τοὺς ὀρθοστάτας μέχρι τῆς γωνίας, ὁπότεν τὸ οἰκοδόμημα ἀκολουθεῖ περαινέρω πορείαν εἰς ἐσώτερον ἐπίπεδον. Δυστυχῶς ἡ γωνία αὕτη εἶναι δεινῶς κατεστραμμένη καὶ παραμεμορφωμένη ἐκ μεταγενεστέρων κατασκευῶν τῶν γεωμετρικῶν χρόνων. Εἰς ἱπνὸς ἀνήκει εἰς τὰς τελευταίας ταύτας. Ἐκεῖ πλησίον ἠρευνήθη βαθὺς ἀποθέτης λαξευτὸς εἰς τὸν βράχον, πλήρης μεσομινωικῶν ὀστράκων. Ἔσω τῆς προσόψεως ἀνέσκαψαν τέσσαρα εἰσέτι μικρὰ διαμερίσματα μὲ θρανία καὶ πλακόστρωτα, κάτωθεν τῶν ὁποίων διέρχονται ἀγωγοὶ ἀποχετευτικοί. Καὶ πάλιν ἐκ τῶν διαμερισμάτων τούτων προῆλθε λαμπρὰ καμαραϊκὴ κεραμικὴ, ἐμφανίζουσα ποικιλώτατα σχήματα καὶ διακοσμῆσεις. Μεταξὺ τῶν μᾶλλον ἐνδιαφερόντων εἶναι ὠραῖον ρυ-

τόν, είδος περιέργου «άλατιέρας», πίθοι με ανάγλυφα σχοινία και γραπτήν παράστασιν σπειρών, εις ύψηλός πίθος με σχηματικήν παράστασιν προτομής ζώου και λαμπρός πίθος καμαραϊκός με παράστασιν τριών καρχαριών οίονει συλλαμβανομένων εντός δικτύων. Είς τόν χώρον τής κεντρικής αλλής του δευτέρου άνακτόρου συνεχίσθη ή δοκιμή κατά μήκος τής προσόψεως τής δυτικής πτέρυγος· εύρέθησαν και άλλαι βάσεις τής πρό έτους διαπιστωθείσης κιονοστοιχίας. 'Η άνασκαφή εις τό σημείον τουτο εφθασε μέχρι του φυσικού βράχου και συνήντησε νεολιθικά στρώματα με κεραμεικήν χαρακτήν και γραπτήν δι' έρουθρου χρώματος.

'Εν Γόρτυνι ό δο. Γιον. Rizza έξηκρίβωσε δι' έρευνών τήν σχέσιν του πρό έτους άποκαλυφθέντος βωμου με τόν πλούσιον ίποθέτην προς τόν άρχαϊκόν ναόν και άνέσκαψεν δλόκληρον τόν περίξ χώρον, έξασφαλίσας ούτω τόν βωμόν εναντι του κινδύνου να καταπλακωθη έξ έπιχώσεων κατακρημνιζομένων εκ τών ύψηλοτέρων επιπέδων. 'Επί τής κορυφής διεσαφήθη περαιτέρω τό σχήμα τής παλαιοχριστιανικής βασιλικής, ήτις εκάλυψε τόν αρχαϊκόν ναόν, και άνευρέθη ή άψίς τής. Διά τής διαλύσεως και άνασυνθέσεως τών τοίχων τής βασιλικής και άλλων τμημάτων τειχών βυζαντινών (κυρίως γενομένης διά του Ali Caravella) άπεδόθησαν σημαντικά τμήματα τών δύο αναγλύφων Τριάδων εκ πόρου λίθου άνηκόντων εις τήν Δαιδαλικήν Σχολήν, κατά τρόπον ώστε να είναι δυνατή ή σχεδόν έξ δλοκλήρου άνασύνθεσις των. Φαίνεται ότι έστε τό έν τών σημαντικών τούτων αναγλύφων εικονίζεται ή άπαγωγή δύο θηλειών θεοτήτων υπό θεού, εις δε τό άλλο θηλεία θεότης έναγκαλιζομένη τας δύο πολοφόρους παρέδρους τής. Πολλά άλλα πήλινα ανάγλυφα πλακίδια, όμοια προς τά πρό έτους άποκαλυφθέντα, συμπλήρωσαν τήν σημαντικήν συλλογήν του περιεχομένου του Ιερού άποθέτου. 'Η έμπεριστατωμένη και επίμονος μελέτη τών άπειρων θραυσμάτων έσχεν ώς άποτέλεσμα τήν άνασύνθεσιν μακράς σειράς κερων, πηλίνων άσπιδίσκων, ποικίλων άγγείων και πολλών νέων αναγλύφων πλα" κιδίων. 'Ιδιαιτέραν έπιτυχίαν έσημείωσεν ή άνασύνθεσις ευμεγέθους ειδώλου άρχαϊκής 'Αθηνάς, ήτις, καθ' όσον εξάγεται εκ τής θεσεως τών χειρών, έπαλε δόρυ και εκράτει άσπίδα.

'Εκτός τών άνασκαφών τών διενεργηθεισών υπό τών ξένων αρχαιολογικών Σχολών και τής 'Αρχαιολ. 'Εταιρείας μικρότεροι άνασκαφαι με χαρακτηριστικά συμπληρωματικής εργασίας και δοκιμαστικής έρεύνης εγένοντο υπό τής ελληνικής άρχαιολ. 'Υπηρεσίας δαπάναις του 'Ελλην. Δημοσίου. Ούτω έν Κατσαμπα 'Ηρακλείου ό Στυλ. 'Αλεξίου εκαθάρισε και διεσαφήνισε τήν ύπ' αυτου επί ύψώματος υπεράνω του άγροκτήματος τής Γεωργ. 'Υπηρεσίας άνασκαφείσαν νεολιθικήν οίκίαν άνεκάλυψε τήν εισοδον παρά τήν ΒΔ γωνίαν, μίαν έστίαν έντός ήμικυκλικού τοιχίου, τρεις πυράς εις λάκκους έντός τών δωμάτων και ένδιαφέρουσαν νεολιθικήν κεραμεικήν (τμήμα του μεγαλυτέρου ίσως γνωστού επί τής Κρήτης νεολιθικού άγγείου, χείλη άλλου με χαρακτηριστήν διακόσμησιν τριγώνων και δισκίων, πεπληρωμένων διά λευκής ύλης, χείλος άγγείου με πλαστικάς διαγωνιάς ταινίσις, και σφαιρικάς άποφύσεις, σκύφον δλόκληρον κλπ.) Νεολιθικά εργαλεία άνευρέθησαν δύο πελέκεις, λεπίς πυριτολίθου, μύλα κ.ά. Είς τόν περίβολον σωρός θαλασσίων όστρέων άπετελέσθη εκ τών άπορριμάτων διατροφής τών ένοίκων. Είς τήν αυτήν περιοχήν του Κατσαμπα και όχι μακράν τής νεολιθικής οίκίας ή τυχαία άνεύρεσις φραϊίου λιθίνου καλυκοσχήμου μινωικού άγγείου φερεν εις τήν ανακάλυψιν οίκίας ΥΜΙ χρόνων, τής όποίας ήρουνήθησαν δύο δωμάτια ή οίκία εκτείνεται περιαιτί(ο)

πρὸς ἀνατολάς. Εἰς ἓν τῶν δωματίων δύο ἱστάμενοι λίθοι πιθανῶς ἐστήριξαν τράπεζαν ἢ θρανίον. Ἀκόσμητος πρόχους, χύτραι, ὑφαντικά βάρη, λίθοι τριβῆς καὶ σφραγιδολίθος στεατίτου με παράστασιν ἀγγείου εἶναι μεταξύ τῶν εὐρημάτων. Ἐκτὸς τῆς οἰκίας ἀνευρέθησαν τεμάχια ἀλαβαστρίνου ἀγγείου ἔξωθεν τῆς οἰκίας περισυλλεγῆ καὶ τὸ μνημονευθὲν καλυκόσημον.

Παρὰ τὸν Πόρον Ἡρακλείου καὶ ὄχι μακρὸν τῶν δημοτικῶν λουτρῶν ἀπεκαλύφθησαν κατὰ τὴν ἀνέγερσιν οἰκίας μινωικοὶ τοῖχοι καὶ ἀφθονα ὄστρακα. Ὁ ἐπιμελητὴς κ. Ἀλεξίου ἐξετέλεσε δοκιμαστικὴν ἀσκαφὴν, ἣτις ἀπεκάλυψε δύο δωμάτια μὴ ἐπικοινωνοῦντα πρὸς ἀλλήλα, ἀλλὰ συνεχόμενα, ἐν τραπεζοειδῆς με θρανίον ἢ βάθρον πλάτους 4 μ. καὶ ἐν ὀρθογώνιον ἐπίμηκες 1×3 μ. Ἐντὸς τοῦ πρώτου νεώτερον, ΥΜΙ χρόνον, κτήριον ἠκολούθησε τὴν παλαιότεραν ΜΜΙΙ διατάξιν καὶ εἶχε δάπεδον εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον. Ἐκ τούτου προῆλθε διατάραξις εἰς τὸ ἀρχικὸν περιεχόμενον τῆς οἰκίας, λόγῳ τῆς ὀποίας ὄστρακα ΜΜΙΙ - ΙΙΙ προῆλθον ἐκ τῶν ἀνωτέρων καὶ ΥΜΙ - ΙΙΙΑ ἐκ τῶν κατωτέρων στρωμάτων. Λείψανα τῶν παλαιότερων σχιστολιθικῶν δαπέδων διεσώθησαν εἰς τινα σημεῖα. Πολλὰ τῶν ὄστράκων καὶ τμημάτων ἀνοικτῶν πίθων (jars) εἶναι ἐνδιαφέροντα. Ἐκ τῆς ζώνης τοῦ αἰγιαλοῦ περισυλλεγήσαν διαβεβρωμένα ὀλόκληρα μινωικά ἀγγεῖα. Τυχαῖον εὕρημα, σημαντικὴ μήρις ἐκ στεατίτου, ἐκ τῆς αὐτῆς περιοχῆς ἀναφέρεται κατωτέρω.

Δοκιμαστικὴ ἀσκαφὴ μετὰ περισυλλογῆς ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου Ν. Πλάτωνος εἰς Τεφελί Μονοφασίου, θέσιν Τροχόλους - Καλυβορούα, ὅπου τυχαίως εἶχεν ἀνευρεθῆ ΥΜΙΙ τάφος μετὰ σαρχοφάγῳ. Ὁ τάφος ἦτο λαξευτὸς με τετράγωνον μικρὸν θάλαμον καὶ στοιχειώδη στενὸν δρόμον. Τὰ συνοδεύοντα κτερίσματα ἦσαν ραμφιδόστομος πρόχους, ὑψίπους κύλιξι, κύαθοι, μόνωτοι, ψευδόστομα προχοῖδια, μικραὶ προχοῖσσαι, κανιστροειδῆς σκεῦος, κοινὰ ὠνικά κύπελλα, ἐν σκυφοειδῆς με ἀναγλύφως ἀποδοθέντα φύλλα, χαλκοῦν ἡμισφαιρικὸν σκεῦος με μικρὰς τιξοειδεῖς λαβὰς καὶ χαλκὰ τινα ἐργαλεῖα (ξυράφιον, μαχαίριον καὶ κοπεύς). Παρεδόθη ἐπίσης ἀπλοῦν λίθινον ὀμοειδῆς ἀγγεῖον ἀνευρεθὲν εἰς γειτονικὸν μὴ ἐρευνηθέντα τάφον. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς Παραθάμνα ὑπερκειμένης τοῦ χωρίου Τεφελίου ἐξηρευνήθη τὸ περιεργον κατασκευάσμα, εἰς τὸ ὅποιον εἶχεν ἀνευρεθῆ σημαντικὸν ὑπονεολιθικὸν γραπτὸν με ἐρυθρὰς τεθλασμένας σφαιρικὸν καὶ με κυλινδρικὸν λαίμον ἀγγεῖον. Ἀπεδείχθη ὅτι τὸ ἀγγεῖον εἶχεν ἀποτεθῆ ἐν μέσῳ κυκλικοῦ σκάμματος ἐπενδυθέντος κύκλῳ διὰ σειρὰς μεγάλων ὀρθίων πλακῶν καὶ καλυφθέντος διὰ ἀκόμη μεγαλύτερων ὀριζοντίων. Ἐν οἰκοδόμημα ἀνήκον εἰς τὴν αὐτὴν ἐποχὴν διακρίνεται εἰς ὄχι μεγάλην ἀπόστασιν. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὑψώματος ἀλλ' ἐξ ἄλλης θέσεως ἀνατολικώτερον προέρχεται τὸ κυλινδρικὸν μετὰ τετρημένων ἀποφύσεων ΠΜΙ πῶμα καὶ τεμάχιον πρόχου με λαβὴν, ἅτινα ἀνευρέθησαν προπερυσί (βλ. Χρονικὸν 1954).

Ἐπὶ τοῦ Ἐφόρου Ν. Πλάτωνος ἐγένετο συμπληρωματικὴ ἀσκαφὴ εἰς θέσιν Γαλανὰ Χαράκια Ἀνω Βιάννου, ἐνθα προπερυσί εἶχε διεξαχθῆ δοκιμαστικὴ ἀσκαφὴ με ἀποτέλεσμα τὴν ἀνεύρεσιν δύο μεγάλων ὑπὸ στέγαστρον βράχων ΠΜΙΙΙ - ΜΜΙ τάφων με πίθους ταφικούς καὶ πλῆθος λιθίνων καὶ πηλίνων ἀγγείων (βλ. Χρονικὸν 1954). Καὶ ὁ μὲν σκοπὸς τῆς ἀσκαφῆς, ἡ ἀνακάλυψις καὶ ἄλλων τάφων, δὲν ἐπιτεύχθη. Ἀνεσκάφη ὅμως περιεργὸν ὁ δευτέρως τῶν τάφων με ἀποτέλεσμα τὴν ἀνεύρεσιν δύο ἐπὶ πλέον ταφικῶν πίθων καὶ τὴν περισυλλογὴν ὀλίγων εἰσέτι λιθίνων ἀγγείων καὶ μικροῦ χαρακτοῦ ὀρθογωνίου πώματος πυξίδος. Ἐν καλυκόσημον λίθινον, ἀνευ-

ρεθὲν ὀλίγον περαιτέρω, παρεδόθη ὑπὸ τοῦ ἀνευρόντος ἰδιοκίτου. Ἀκολούθως συνεχίσθη ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ ἐπὶ τοῦ ὑπερκειμένου τῆς περιοχῆς τῶν τάφων ὑψώματος μεγαλιθικοῦ κτηρίου μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς συνολικῆς ἐκτάσεως καὶ τῆς διαρθρώσεως τοῦ κτηρίου, ἀποτελουμένου ἐκ τεσσάρων δωματίων, καὶ τὴν πλήρη ἀνασκαφὴν τοῦ ἑνός, ἔχοντος ἐσωτερικὸν τετραγωνικὸν περίφραγμα. Περιουνελέγησαν ἑνα ΜΜΙ ἀγγεῖα· ἀνευρέθη ἐπίσης κατὰ χώραν δισκοειδῆς μέγας λίθος τριβῆς μὲ τὸν τριπτήρα του. Τμήμα τοῦ δαπέδου ἐκαλύπτετο ὑπὸ ἐρυθρῶν σχιστολιθικῶν πλακῶν. Εἰς τὴν πρὸς τὸν φυσικὸν βράχον πλευρὰν τοῦ οἰκίματος ἀνεκαλύφθη μικρὸς θολωτὸς τάφος μὲ δύο λουιτροειδεῖς ἑλλειπτικὰς λάρνακας, περιεχούσας λείψανα ὀστέων καὶ συνοδευόμενας ὑπὸ τινῶν πηλίων ἀγγείων. Τὸ λοιπὸν οἰκοδόμημα δὲν ἀνεσκάφη.

Ὁ Ἐφορος Πλάτων ἀνέσκαψε περαιτέρω δοκιμαστικῶς εἰς θεῖον Κεφάλαια Χόινδρου Βιάννου, παρακολουθήσας ἐκτεταμένον συγκρότημα κτηριακὸν ἀνήκον εἰς τοὺς ΥΜΙΙΙ χρόνους, μόνον κατὰ τοὺς περιμετρικοὺς αὐτοῦ τοίχους. Τὰ διαπιστωθέντα δωμάτια εἶναι περίπου τριάκοντα· παρὰ τὴν μερικὴν καταστροφὴν τοῦ κτηρίου δι' ἔξαγωγῆς λίθων, τὸ ὅλον συγκρότημα παραμένει ἐπιβλητικὸν καὶ εἶναι ἀσφαλῶς τὸ μᾶλλον ἐκτεταμένον ΥΜΙΙΙ οἰκοδόμημα μέχρι σήμερον ἐπὶ τῆς Κρήτης. Διασώζεται ἡ εἰσοδος τοῦ περιβάλλου μὲ τὰς παραστάδας τῆς, μέρος τῆς νοτίας προσόψεως μὲ πελεκητοὺς μεγάλους λίθους καὶ συγκρότημα δωματίων ἀνίσου μεγέθους καὶ εἰς ἀκανόνιστον σχέσιν μετοξύ των. Ἄφθονος κεραμεικὴ περισυνελέγη, ἰδίως ἐκ γωνίας δωματίου, ἣτις ἀνεσκάφη μέχρι τοῦ δαπέδου (χύτερα, κάλλη μὲ τρία τοξοειδῆ ὄτα, πρόχοι, κύπελλα, εὐρύστομον μὲ κυλινδρικὸν λαιμὸν ἀγγεῖον, ἀρύταιναι, ὑπίποδες κύλικες, ψευδόστομοι ἀμφορεῖς κλπ.). Σφαιρικαὶ καὶ κυλινδρικαὶ ἀγνύθες ἀφθονοῦν. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει τὸ κάτω μέρος πηλίνου εἰδωλίου παριστάντος τίκτουςαν γυναῖκα. Τὸ μόνον χαλκοῦν ἀντικείμενον εἶναι δρεπανοειδὲς ἐργαλεῖον. Τὸ κτήριον δέον νὰ ἀνασκαφῆ προσεχῶς.

Ἐναντι τῆς Κεφαλῆς, εἰς θεῖον Ἀρκαιέες ἢ Ἀμπελιού Πόρος, ἀνεσκάφησαν ὑπὸ τοῦ ἰδίου δύο ΜΜΙ τάφοι μὲ ταφικὸς πίθους ἢ σαρκοφάγους, ἀνάλογοι τῶν ἀνευρεθέντων εἰς Γαλανὰ Χαράκια. Ὁ εἰς ἀνευρέθη διατετραγμῆνος καὶ ἦτο μᾶλλον πτωχός· ὁ δεύτερος ἔδωσε ταφικὴν κάλην ἢ πίθικον μὲ πολλὰς τοξοειδεῖς λαβὰς, ἀκόμη καὶ ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου καλύμματος, καὶ δύο λίθινα ὀλμοειδῆ ἀγγεῖα.

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἀνεσκάφησαν ἐκεῖ πλησίον καὶ τινες παλαιοχριστιανικοὶ τάφοι, ἀποτελεσθέντες ἀπὸ ἐπιμήκη σκάμματα περιβληθέντα διὰ πλακῶν· ὁ εἰς τούτων εἶχε καὶ ἐπαλλήλους ταφάς. Μικρὰ κτερίσματα προῆλθον ἐκ τούτων· μικρὰ τινὰ ἀπλὰ ἀγγεῖα, ἐν πολυγωνικὸν μυροδόχον μὲ ἀναγλύφους σιαυροῦς καὶ ἄλλας διακοσμῆσεις, μικρὰ χαλκῆ πόρπη ζώνης καὶ κρῖκοι ἐνωτίων κορασίδος.

Παρὰ τὸ χωρίον Νιπηδητὸς ὁ Ἐφορος Πλάτων ἀνέσκαψε ἐπιμήκη λακκοειδῆ τάφον, περιβαλλόμενον ὑπὸ πλακοειδῶν λίθων καὶ κεκαλυμμένον ἐπίσης ὑπὸ πλακῶν. Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι οὗτος ἐφαίνετο ἄθικτος ἀνευρέθη τελείως κενός. Ἐκεῖ πλησίον διακρίνεται μέγα τετραγωνικὸν κτήριον μεγαλιθικόν, ὡς φαίνεται ΥΜΙ χρόνων. Μικρὰ δοκιμὴ εἰς μίαν τῶν γωνιῶν τοῦ ἀπεκάλυψε τεμάχια πίθων ΥΜΙ καὶ ἱκανὸν ἀριθμὸν μινωικῶν ὀστράκων. φαίνεται ὅτι εἰς τὸν χώρον τοῦτον εὗρισκετο ὁ προελληνικὸς συνοικισμὸς, εἰς τὸν ὁποῖον ὀφείλεται τὸ προελληνικὸν ὄνομα τοῦ χωρίου.

Πλήν τῶν κανονικῶν καὶ δοκιμαστικῶν ἀνασκαφῶν, τὰ Μουσεῖα καὶ τὰς Συλλογὰς τῆς Κρήτης ἐπηύξησαν εὐρήματα ἐλθόντα εἰς φῶς ἐκ τύχης καὶ πολλοὶ νέοι ἀρχαιολογικοὶ χώροι ἐπεσημάνθησαν διὰ μελλούσας ἀνασκαφάς.

Ἐν Κνωσῷ εἰς τὸν ἀνασκαφέντα δοκιμαστικῶς ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς Ἀρχαιολ. Σχολῆς χώρον μινωικῶν οἰκιῶν ἐπὶ τοῦ λόφου Γυψάδες ἀνεκαλύφθησαν μετὰ τὸ πέρασ τῆς ἀνασκαφῆς τυχαίως δύο ἐπὶ πλέον ὠροῖα σχεδὸν ἀκέσια ἀγγεῖα, μία γεφυρόστομος πρόχους καὶ μία κύαθος μὲ διακόσμησιν συνεχομένων σπειρῶν. Παρὰ τὸ Μεγ. Ἀνάκτορον ἀνεκαλύφθη τυχαίως πύς πηλίνης τραπέζης προσφορῶν διακοσμούμενος ἀναγλύφως μὲ θαλάσσιον τρίτωνον ἐν μέσῳ βράχων. Μία πηλίνη πινακίς μὲ δύο στίχους μινωικῶν γραμμάτων ἠγοράσθη παρ' ἰδιώτου καὶ ὀκτὼ ἄλλα ἀνεκαλύφθησαν ἐντὸς τῶν ξυλίνων δίσκων τῆς στρωματογραφικῆς συλλογῆς τοῦ Μικροῦ Ἀνακτόρου, ἄλλα δὲ μικρότερα τεμάχια εἰς τὰ κιβώτια τῶν ἀποθηκῶν ἀρχαιοτήτων παρὰ τὴν Ἐπταλιν Ἀριάδνης. Αἱ ἐργασίαι στερεώσεως καὶ ἀποκαταστάσεως τοῦ Μικροῦ Ἀνακτόρου ἔδωσαν ἀφορμὴν εἰς μικράς, ἀλλ' ἐνδιαφερούσας ἀνακαλύψεις. Οὕτω ἀνεσκαφθησαν μέχρις ἰκανοῦ βάθους πέντε ρωμαϊκὰ σφραγίσματα διατηρηθέντα ὑπὸ κατοικῶν τῆς ἑλληνορωμαϊκῆς Κνωσοῦ ἐντὸς τοῦ χώρου τοῦ Μικροῦ Ἀνακτόρου ἐκ τούτων προήλθεν ἐνδιαφέρουσα κεραμεικὴ τῶν ρωμαϊκῶν καὶ παλαιότερων χρόνων (ἄφθονα τεμάχια ἀρχαϊκῶν πίθων), περιλαμβάνουσα καὶ τεμάχια ἀνάγλυφα μὲ παραστάσεις καὶ ἄλλα διακόσμητα· εἰδῶλια τινα καὶ μήτρα εἰδωλίου προήλθον ἐξ ἑνὸς τῶν σφραγίσματων. Πολλὰ μικρὰ ἀντικείμενα ἀνευρέθησαν ἐντὸς τῶν χωμάτων μεταξὺ τούτων ἀξιόλογος εἶναι σφραγιδολίθος στεατίτου μὲ παραστάσιν θεᾶ, πρὸ τῆς ὁποίας ὀρθοῦται λέων. Λίαν ἐνδιαφέρον τμήμα πώματος πυξίδου· ἐκ στεατίτου, ἀγορασθὲν παρ' ἰδιώτου καὶ προερχόμενον ἐκ τῶν ἑλληνικῶν Κνωσοῦ, φέρει ἀνάγλυφον ἱερὸν κόμβον ἐν μέσῳ ἠπλωμένου διασυμμάλλου δέσματος Νεανικῆ κεφαλῆ μαρμαρινῆ κορασίδος ἢ παιδὸς φυσικοῦ σχεδὸν μεγέθους ἠγοράσθη παρ' ἰδιώτου προερχομένη ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν Κνωσοῦ. Ἀνηκε πιθανῶς εἰς τὸν Β' μ. Χ. αἰῶνα καὶ ἔχει δεδηλωμένας διὰ λακκίσκων τὰς κόρας τῶν ὀφθαλμῶν.

Σημαντικὴ εἶναι ἡ ἀνακάλυψις μεγάλου λαξευτοῦ τάφου μὲ τετραγωνικὸν ἐπιμελῆστα λαξευμένον θάλαμον παρὰ τὸ Μετόχιον Σελλόπουλο Κνωσοῦ καὶ ἀνατολικῶς τούτου. Τοῦ τάφου ἐκρημνίσθη τμήμα τῆς ὀροφῆς, ἀποσπασθὲν χωρὶς ὄμως τὰ πᾶσι τὸ σύνολόν τῆς Ἡ θύρα φαίνεται τειχισμένη καὶ δὲν ἀποκλείεται ὁ τάφος νὰ εἶναι ἀσύλητος. Ἐξήτηθη πίστωσις διὰ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολ. Ὑπηρεσίας, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς Ἀγγλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς.

Προφανῶς ἐκ τάφου γεωμετρικῶν προέρχονται δύο μικρὰ γεωμετρικὰ ἀγγεῖα καὶ τρίτον εὐμέγεθες θραυσθὲν, ἀνευρεθέντα παρὰ τὸ Ἀριφάκι Μετόχι, Μεσαμπελιές, περιόχης Ἡρακλείου.

Παρὰ τὸν Πόρον Ἡρακλείου ἀνευρέθη λίαν σημαντικὴ μήτρα ἐκ πραιοινομέλανος στεατίτου πιθανῶς ΥΜΙΙΙ χρόνων, προσριζομένη διὰ τὴν κατασκευὴν κοσμημάτων ἐξ ὑελομάζης. Ἐν εὐμέγεθες ζῶον ἀναπαυόμενον μὲ δεδιπλωμένους τοὺς πόδας ὑπ' αὐτό, ὁμοιάζον μὲ κύνα, καὶ ἀριθμὸς τις περιτέχων ψήφωιν εἶναι μεταξὺ τῶν γλυφῶν τῆς μήτρας. Ὁ παραδοὺς ἐκόμισε καὶ ΜΜ πρόχουν καὶ κύπελλα τινα ἀκέσια προερχόμενα ἐκ χώρου εὐρισκομένου παρὰ τὸν ἀνασκαφέντα ὑπὸ τοῦ κ. Ἀλεξίου.

Παρὰ τὸ χωρίον Κουνάβου, ὅπου ἡ ἀρχαία Ἐλτυνα, καὶ εἰς θέσιν Κενιέρι ἢ Ζάγουρας ἀνεκαλύφθησαν κατὰ τὴν βαθεῖαν καλλιέργειαν ἐκτετα-

μένα κτήρια, τῶν ὁποίων μέρος κατέστρεψαν οἱ εὐρόντες ἰδιῶται. Αὐτοψία γενομένη ἐπὶ τόπου διεπίστωσε τὴν ὑπαρξιν μεγάλων κτηρίων, ὠκοδομημένων κατὰ μέγα μέρος μὲ μεγάλους πελεκητοὺς λίθους, τῶν ὁποίων τινες φθάνουν μέχρι μῆκους 1,50 μ. Ἀφθονοῦν τὰ ἑλληνικὰ ὄστρακα καὶ σὶ κέραμοι, οἵτινες εἶναι μεγάλοι καὶ μὲ ἀναθυρώσεις. Ὑφαντικὰ βάρη καὶ τεμάχια ἀρχαϊκῶν πιθων περιουλεγγήσαν. Παρεδόθη εἰς ἄκρος πύς χαλκοῦς λέοντος ἑλληνικῆς ἐποχῆς, ὅστις ἀνευρέθη στερεωμένος διὰ μολύβδου ἐπὶ πωρίνου βάρου· φαίνεται ὅτι τοῦτο ἐβάστασε καθέδραν ἢ τράπεζαν στηριζομένην εἰς λεοντόποδας. Θεωρῶ πιθανὴν τὴν κατὰ χώραν ὑπαρξιν δημοσίου οἰκοδομήματος ἢ καὶ ναοῦ.

Παρὰ τὸ χωρίον Σ τ α μ ι ο ῦ ς, ὅπου ὁ Ἔφορος Πλάτων πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀνεσκαψεν ΥΜΙΙΙ λαξευτοὺς τάφους, ἀνεφάνη καὶ ἄλλος λαξευτὸς τάφος, ὡς φαίνεται, τῶν αὐτῶν χρόνων. Ὡς ἀνεκοινώθη ἡμῖν διακρίνεται ὁ δρόμος τοῦ τάφου καὶ ἡ κλεισμένη διὰ τοίχου θύρα.

Παρὰ τὸ χωρίον Γ ο ὕ ρ ν ε ς κατὰ τὴν καλλιέργειαν ἀνεφάνησαν μεγάλοι σωροὶ λίθων καὶ παρεδόθησαν τινὰ μικρὰ προχοῖδια ἐκ τῶν λεγομένων milk jugs, ΜΜΙΙΙβ χρόνων, ὡς καὶ ἱκανὰ ὄστρακα τῶν αὐτῶν χρόνων.

Παρὰ τὸν Δ ι μ ἔ ν α Χ ε ρ σ ο ν ἡ σ ο υ καὶ εἰς θέσιν Πόλη ἀνευρέθη σημαντικὴ ὀπισθόγραφος πολύστιχος ἐπιγραφή ἐπὶ μαρμαρολίθου, περιέχουσα συνθήκην μεταξὺ Γορτυνίων καὶ Κνωσίων. Δοκιμαστικὴ ἀνασκαφὴ γενομένη ἐπὶ τόπου ὑπὸ τοῦ κ. Ἀλεξίου δὲν ἀπεκάλυψε μὲν ἄλλα τεμάχια τῆς αὐτῆς πλακός, ἀλλ' ἀνευρέθησαν ἀρχιτεκτονικὰ τινὰ μέλη οἰκοδομήματος (κέραμοι στρωτήρες καὶ καλυπτήρες ἀνθεμιοί) καὶ θεμέλια πιθανώτατα ναοῦ· ἀνευρέθη ἐπίσης μαρμαρινὴ στήλη μὲ κυμάτιον παρὰ τὴν βάσιν. Περιουλεγγήσαν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τεμάχιον ἄλλης ἐπιγραφῆς μὲ 10 στίχους, ἐπίσης συνθήκης καὶ δύο ὀγκώδεις ἐπιτύμβιοι ἐπιγραφαί. Ἡ πρώτη ἀνευρέθη εἰς θέσιν Σιπποταρᾶ καὶ φέρει ἐπιγραφὴν τοῦ Ἀ' μ. Χ. αἰῶνος: *TIMOΔΑΜΟΣ ΝΙΚΑΝΔΡΑ*. Ἡ δευτέρα ἀνεκαλύφθη εἰς θέσιν Ἀργουλίδα καὶ ἐμφανίζει τὴν ἰδιορρυθμίαν ὅτι εἶχεν ἔνθετα ἐκ σιδήρου γράμματα, τὰ ὁποῖα ἀτυχῶς κατὰ μέγα μέρος ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τοῦ εὐρόντος, καταστάσης οὕτω τῆς ἐπιγραφῆς δυσξυμβλήτου. Βαρὺ ἀκέφαλον καὶ μὲ ἀποκεκρουσμένους πόδας ἀγαλμα ἱματιοφόρου μορφῆς μὲ γυμνὸν τὸ στήθος ἀπόκειται ἐντὸς σωροῦ λίθων εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἀρχαίας πόλεως Χερσονήσου. Τοῦτο δὲν κατέστι δυνατὸν νὰ περισυλλεγῇ.

Παρὰ τὸ Ἀ β δ ο ὕ Πεδιάδος ἀνεκαλύφθη ἐκτεταμένον κτήριον μὲ μωσαϊκὰ, ἐμφανίζοντα διακοσμητικὰ θέματα, καὶ παγώνια. Ἴσως πρόκειται περὶ παλαιοχριστιανικῆς Βασιλικῆς. Εἶδος δεξαμενῆς ἐνεφανίσθη ἐκεῖ πλησίον· δὲν ἀποκλείεται νὰ ἀποτελῇ μέρος τοῦ αἵθριου ἢ τοῦ βαπτιστηρίου. Τετράγωνοι πλάκες ὀπιθῆς γῆς ἀνευρέθησαν κατὰ χώραν. Τὸ κτήριον φαίνεται ὅτι ἦτο γνωστὸν εἰς τὸν Ξανθοῦδιδην, ἀλλ' ἔκτοτε παρέμεινε κεκαλυμμένον καὶ ἄγνωστον. Ἐντὸς τοῦ χωρίου Ἀβδου καὶ παρὰ τὸν Ναὸν τῆς Παντανάσσης ἀνευρέθη ἐπιγραφή, τῆς ὁποίας ἐλλείπει τὸ ἦμισυ. Αὕτη δὲν ἐξητάσθη εἰσέτι.

Παρὰ τὸ μετόχιον Μ ἔ σ α Κ α ρ τ ε ρ ὸ ς Ἡρακλείου ἀνεκαλύφθη καὶ ἀνεσκάφη ὑπὸ ἰδιώτου ἐν μέρει μικρὰ ἐκκλησία ἡρειπωμένη. Περιουλεγγήσαν καὶ μετεφέρθησαν εἰς τὸ Ἱστορικὸν Μουσεῖον Ἡρακλείου τεμάχιον τῶν τοιχογραφιῶν τῆς καμάρας καὶ τοῦ τόξου. Παρομοία μικρὰ ἡρειπωμένη τοιχογραφημένη ἐκκλησία ἀνεκαλύφθη καὶ ἐν μέρει ἀνεσκάφη ὑπὸ ἰδιωτῶν παρὰ τὸ χωρίον Δ ι ο ν ὄ σ ι Μ ο ν ο φ α τ σ ί ο υ.

Εἰς ἀπόστασιν μιᾶς καὶ ἡμισείας περιπυ ὄρας ἀπὸ τοῦ χωρίου Ἀ σ κ ῶ ν Π ε δ ι ἄ δ ο ς ἀνεκαλύφθη τυχαίως μικρὸν πῆλινον μεσομινωικὸν εἰδῶλιον λα-

τρευτού. Ύπειθέη ότι πρόκειται περί Ιεροῦ κορυφῆς, δι' ὃ ἐγένετο αὐτοψία ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου Ν. Πλάτωνος. Ἀπεδείχθη ὅτι πράγματι πρόκειται περί ἀγνώστου ἱεροῦ μεσομινωικῶν χρόνων, εὐρισκομένου ἐπὶ ἀποκρήνου ὑψώματος. Εἰς τὸν τόπον τῆς εὐρέσεως τοῦ εἰδωλίου δὲν ἀνευρέθησαν ἄλλα παρόμοια, ἀλλὰ περιουσιολόγησαν χαρακτηριστικὴ κεραμεικὴ. Ἀμέσως ὑπεράνω τῆς θέσεως ταύτης καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὑψώματος ὑπάρχει ἐκτεταμένον οἰκοδόμημα, ἀποτελούμενον ἀπὸ δύο μεγάλα δωμάτια.

Παρόμοιον ἱερὸν ἀνεκαλύφθη τυχαίως ἐπὶ τῆς νοτίας κλιτύς τῶν Ἀστερουσιῶν ὄρεων τῆς Κεντρ. Κρήτης, πλησίον τοῦ χωρίου Καπετανιανῶν. Προσεκομισθήσαν τεμάχια ΜΜ εἰδωλίων λατρευτῶν καὶ ζώδια πῆλινα. Δὲν ἐγένετο εἰσέτι αὐτοψία τοῦ χώρου.

Ὁ ἀρχαιολόγος Βιεσαντζ περιουσιολόγησε ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῆς Γόρτυνος καὶ παρέδωσε παρῖνην κεφαλὴν λέοντος ἀρχαϊκῶν χρόνων.

Ἐν Τυλίσῳ κατὰ τὴν ἐργασίαν ἀποκαταστάσεως τῶν μινωικῶν μεγάρων ἀνεκαλύφθη μικρὰ στοὰ ἢ πόδιον κλείον τὴν βορείως τῆς Οἰκίας Βπλατεϊαν. Εἰς τὸ σημεῖον οὗοι πλακόστρωτον δεικνύει τὴν θέσιν τῆς κλιμακίδος ἀνόδου ἀνευρέθη ἄφθονος καὶ χαρακτηριστικὴ κεραμεικὴ ΜΜΙ χρόνων. Ἰσως εἰς τὴν χρονολογίαν ταύτην δεόν νὰ ἀναχθῆ τὸ ἀρχικὸν κτήριον.

Ἐν Χερσονήσῳ κατὰ τὰς ἐργασίας ἀποκαταστάσεως ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τὴν πυραμίδα τοῦ ἀναβρυτηρίου τυφλὸν φρέσιν. Ἀφθονα καὶ χαρακτηριστικὰ εἶναι τὰ δοτράκα ἐκ τοῦ φρέατος τούτου καὶ ἐκ τῆς ἐπιχώσεως ὑπὸ τὸ ἀναβρυτήριον, χρονολογοῦντα τὸ μνημεῖον εἰς τοὺς ὑστεροὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους. Παρατηρήσεις γινόμεναι πέριξ ἀποδεικνύουσι τὴν ὑπαρξίν ἐκτεταμένου ρωμαϊκοῦ κτηρίου, μὲ πολλὰ δωμάτια, ὧν ἓν ἔχει εὐρείαν κόγχην. Τὸ ἀναβρυτήριον πιθανῶς ἦτο εἰς τὸ ἄτριον.

Παρὰ τὸ χωρίον Κεφαλάδω Μονοφασίου εἰς θέσιν Γέρο - Κόλυμβος ἀνεκαλύφθη ἐντὸς κτιστοῦ τάφου μήκους 1,50 καὶ πλάτους 0,50 μ. σκελετὸς ἀνθρώπου συνοδευόμενος ὑπὸ δύο μικρῶν πηλίνων δοχείων.

Παρὰ τὸ χωρίον Ἰνι Μονοφασίου καὶ εἰς θέσιν Ἑλληνικὰ ἀνευρέθη τεμάχιον παρῖνης ἐπιγραφῆς διασωζούσης γράμματα ΑΑΣΚΛΑΠ— . . . ΟΥΙΟΝ. Ἀνήκει εἰς τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους. Ἐκεῖ πλησίον κατὰ τὴν διάνοξιν ὁδοῦ πρὸς Βάκιωτες ἀνευρέθη ἐνδιαφέρον πῆλινον εἰδῶλιον γυναικὸς μὲ μακρὸν ἰμάτιον, προβαλλούσης τὴν μίαν χεῖρα, ἣτις κρατεῖ δυσδιάκριτον ἀντικείμενον. Παρὰ τὸ Διονύσι Μονοφασίου περιουσιολόγησε ἐνδιαφέρον τεμάχιον λαίμου κυλινδρικοῦ ἀναγλύφου πίθου μὲ τμήμα (τὸ κάτω μέρος) ἀναγλύφου ἴππου καὶ κάτω τούτου κυμάτιον. Ἐκ Κάτω Βιάννου προῆλθεν πρισματικὸς ΠΜΙΙΙ - ΜΜΙ σφραγιδόλιθος μὲ ἀσαφῆ σημεῖα ἐπὶ τῶν τριῶν πλευρῶν. Ἀνευρέθη ἐντὸς τοῦ χωρίου. Εἰς τὴν κλιτὴν τῆς ἀκροπόλεως Κέρορατον (ἀρχαία Ἄρβη) περιουσιολόγησαν τὰ ἀγγεῖα γεωμετρικοῦ τάφου (β κάλπαι. κύαθος, 2 ἀρύβαλλοι, περόνη χαλκῆ). Ἀρχαϊκὸς ἑλληνικὸς πίθος μὲ ἐκτίπτους ρόδακας καὶ γραπτὰ πτηνὰ περιουσιολόγησε ἐκ τῆς περιοχῆς Καστρι Κερατοκάμπου. ΜΜΙ εἰδῶλιον λατρευτοῦ σῶζον καὶ τὴν κεφαλὴν ἀνευρέθη εἰς θέσιν Ξυναχλάδα τοῦ Χόνδρου Βιάννου. Εἰς τὸ Δωράκι Μονοφασίου παρὰ τὸ Μετόχι Δεμερτζῆ κατὰ τὴν διάνοξιν θεμελίωσι τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἀνευρέθη ἀρτόσχημον ἀγγεῖον. Αὐτοψία γενομένη ἐπὶ τόπου ὑπὸ τοῦ κ. Ἀλεξίου ἀπέδειξε τὴν ὑπαρξίν ΥΜΙΙ στρώματος διατεταραγμένου ἐπὶ τόπου ὑπάρχοντι δύο λίθινα ἀντικείμενα, ἓν μὲ συλλεκτῆρας αὐλακας καὶ ἕτερον κοῖλον, διαμέτρου ἄνω τοῦ 1 μ. Πιθανῶς πρόκειται περί ἑλατι-

στριβείου. Διακρίνεται και στρώμα ρωμαϊκὸν μὲ ὀρθογωνίους κτιστοὺς καὶ κεκαλυμμένους μὲ πλάκας τάφους, ἔχοντας δάπεδα ἐκ πηλίνων πλανῶν.

Εἰς τὴν περιοχὴν Ἐρβης τῆς Βιάννου, εἰς θέσιν Ἀπηγανιά ἢ Κισσοπότομος, ἀνεκαλύφθησαν δύο τάφοι μὲ πῆλινα ἀγγελία ἀκόσμητα, προφανῶς βυζαντινῶν χρόνων, καὶ ἀπλοῦν λύχων. Ὁ εἰς τῶν τάφων εἶχε ταφὰς ἐπαλλήλους. Οἱ νεκροὶ ἦσαν ἐστραμμένοι πρὸς δυσμᾶς.

Παρὰ τὸ Βαθύπετρον καὶ εἰς ἀπόστασιν 1 1/2 χιλ. ἀπὸ τοῦ μινωικοῦ μεγάρου ἀνεκαλύφθησαν τυχαίως κατὰ τὴν καλλιέργειαν ἐκτεταμένα κτήρια μὲ ἄφθονα ὄστρακα κεραμεικῆς καὶ τρεῖς κεραμεικοὺς τροχούς, τῶν ὁποίων σώζεται τὸ μεγαλύτερον μέρος. Πρόκειται περὶ βιοτεχνικῆς ἐγκαταστάσεως ΥΜΙ - ΙΙ χρόνων.

Εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Κρήτην ἐγένετο περιουλλογὴ διαφόρων τυχαίως ἀνευρεθεισῶν ἀρχαιοτήτων. Ἐκ Μόχλου προερχόμενα καὶ πρὸ καιροῦ ἀνευρεθέντα παρεδόθησαν ἐν πῆλινον μὲ λευκὴν διακόσμησιν ἀγγελίων ΜΜΙ ἢ ΙΙ χρόνων καὶ ἐν ὄλμοειδῆς λίθινον. Ἐν ὠραῖον ὄλμοειδῆς μὲ ἀνάγλυφα διπλᾶ φύλλα ἐπ' οὗτοῦ παρεδόθη ὑπὸ ἰδιώτου ἀνευρεθὲν παρὰ τὸ Ἀπίδι Σητείας.

Ἐξ Ἀγίας Φωθιάς Σητείας προερχονται δύο ἐνδιαφέροντα ὑπονεολιθικά (ΠΜΙ) ἀγγελία, εἰς μικρὸς τριπλοὺς κέρνος ἐπὶ ποδὸς καὶ μία στρωγύλη πυξίς μετὰ πώματος καὶ μὲ ἐγγάρακτον διακόσμησιν.

Ἐκ τῆς περιοχῆς τοῦ ἐργαστηρίου τῶν σφραγιδολίθων τῶν Μαλίων περιουλεγγήσαν ὑπὸ τοῦ φύλακος δύο ἄλλοι σφραγιδόλιθοι εἰς πρισματικὸς καὶ εἰς φακοειδῆς.

Ὁ Ἐπιμελητὴς τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου κ. Ἀλεξίου προέβη εἰς περιουλλογὴν ἀρχαιοτήτων καὶ αὐτοψίαν τοῦ χώρου εἰς θέσιν Ἀδάμη Τσοῦτσουρου, ὅπου ἐτοποθετεῖτο παλαιότερον ἢ Πριανός καὶ ἀκολούθως ἢ Ἰννατος. Ἐνεπίγραφος κυβόλιθος μὲ τὴν ἐπιγραφὴν *ΕΛΟΥΘΥΙΑ ΧΑΡΙΣΤΗΙΟΝ* μετεφέρθη εἰς τὸ Μουσεῖον Ἡρακλείου. Ἡ ἐπιγραφὴ φαίνεται ὅτι εἶναι τοῦ Ἀ' π. Χ. αἰῶνος καὶ εἶναι σημαντικὴ διότι ἐπικυρώνει τὴν ταύτισιν μὲ τὴν Ἰννατον, ὅπου ὡς γνωστὸν ἐλατρεύετο ἡ Εἰλείθυια Ἰνατία. Ὁ λίθος εἶχε χρησιμοποιηθῆ ὡς κάλυμμα τάφου χριστιανικοῦ, κειμένου ἐγκαρσίως πρὸς τὸν νοῦν χειμάρου. Ὁ τάφος περιεῖχε μικρὰν πρόχουν. Διακρίνεται τοῖχος, ὅστις δὲν ἀποκλείεται νὰ ἀνήκῃ εἰς τὸ ἱερόν. Ἐκεῖ πλησίον ὑπάρχουν πλινθόκτιστοι τάφοι κεκαλυμμένοι μὲ πωρίνας πλάκας, πιθανῶς ὑστερορρωμαϊκῶν χρόνων. Περιουλεγγήσαν ἐπ' εὐκαιρίᾳ μικρὸν κορινθιακὸν κιονόκρανον καὶ κορμὸς μικροτέρου τοῦ φυσικοῦ μεγέθους ἱματιοφόρου νέου μὲ ἀνηρητημένην ἐκ τοῦ λαιμοῦ «βοῦλλαν» ἀμφοτέρω ἀνευρέθησαν εἰς θέσιν Ἀπηγανιά, ὅπου παλαιότερον ἀνεκαλύφθησαν τὰ ἐν τῷ Μουσείῳ Ἡρακλείου ἀγυλμάτια τῶν Νιοβιδῶν. Πλησίον διακρίνεται πλινθόκτιστον ἀψιδωτὸν οἰκοδόμημα. Περιουλεγγήσαν ἐπίθημα κιονοκράνου παλαιοχριστιανικοῦ μὲ ἀνάγλυφον σταυρὸν, νομίματα καὶ λύχνος ρωμαϊκὸς μὲ παράστασιν Ὀδυσσεὺς δεμένου ὑπὸ τὸν κριδὸν εἰς τὸ ἄντρον τοῦ Κύκλωπος.

Προερχόμενος ἐκ τοῦ σπηλαίου τοῦ Μελιδονίου παρεδόθη χαλκοῦς διπλοῦς πέλεκυς (ἐργαλεῖον), ἀνήκον, ὡς φαίνεται, εἰς τὴν ΥΜΙ ἐποχὴν.

Ὁ Ἐπιμελητὴς κ. Ἀλεξίου προέβη ἐπίσης εἰς περιουλλογὴν ἀρχαιοτήτων ἀνά τὴν Δυτικὴν Κρήτην. Οὕτω περιουλέλεξεν ἐκ τῆς περιοχῆς Κατσιβέλου παρὰ τὸν Πρινὲ Ἐλευθερῆς, ἐκ θέσεως βορείως τῆς ἀκροπόλεως καὶ ἐντὸς βαθείας κοιλάδος παρὰ τὸν ἐκεῖθεν διερχόμενον ρύακα ἄγαλμα μαρμάρινον ἱματιοφόρου μορφῆς ἀκέφαλον καὶ ἄπουν εἰς δύο τεμάχια· τοῦτο ἀπετέθη

εις τὸ Μουσεῖον Ρεθύμνης. Δεύτερον πολὺ σημαντικώτερον μαρμαρίνον ἄγαλμα καὶ διατηρούμενον καλύτερον, παριστῶν γυναῖκα τύπου τῆς *Herculana* τοῦ Α' μ. Χ. αἰῶνος, παραμένει εἰσέτι ἐπὶ τόπου, μὴ καταστάσης ἐφικτῆς λόγῳ τοῦ βάρους καὶ τοῦ δυσβάτου τῆς μεταφορᾶς του. Τοῦ ἀγάλματος ἔλλειπει ἡ κεφαλὴ καὶ οἱ πόδες· ἔχει σφζόμενον μῆκος 1,93 μ. Μικρὰ σκαφικὴ ἔρευνα γενομένη ἐπὶ τόπου ἀπέδειξεν ὅτι τὰ ἀγάλματα ἦσαν κατὰ χώραν τοποθετημένα πρὸ ἀναλημματικοῦ τοίχου, ἀνήκοντος ἴσως εἰς ἑλληνιστικούς χρόνους καὶ ἐντὸς κόγχης ἢ μᾶλλον διαμερίσματος σχηματιζομένου διὰ καθέτων πρὸς τὸν ἀναλημματικὸν τοίχον. Σῴζεται ἐπὶ τόπου τμῆμα πλακοστρώτου. Τεμάχια ἀρραβδώτου κίονος, τμῆμα γείσου μὲ κυμάτιον καὶ γεισίποδας, τεμάχιον πωρίνου κορινθιάζοντος κιονοκράνου, πῆλινοι κέραμοι, τεμάχιον λατινικῆς ἐπιγραφῆς περιουσιολόγῳ ἐπὶ τόπου. Ἀπόκειται ἔκει πλησίον γλυπτὸν μὲ κοιλότητα ἔχον κοχλιοειδεῖς ρσβδώσεις ἐξωτερικῶς καὶ κυμάτιον ἰωνικόν. Εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Σπράτι περιγραφόμενον ὡς ρωμαϊκὸς βωμός, χρησιμοποιηθεὶς ὡς χριστιανικὸν βαπτιστήριον. Εἰς θέσιν Πεζοῦλα ὑπῆρχε, φαίνεται, ἀποθέτης ἱεροῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου προέρχονται τεμάχια ἀναθηματικῶν εἰδωλίων γυναικῶν καὶ ζώων.

Εἰς τὴν Ἀργυροπόλιν (ἀρχαίαν Λάμπαν) τεμάχιον προξενικῆς ἐπιγραφῆς, ἀναφερομένης εἰς Ἀνωπολίτας, ἐκτίσθη εἰς μικρὸν ἐκκλησιδίων ἐπισκευασθὲν ἐπ' ἐσχάτων.

Εἰς τὸ Μουσεῖον Χανίων ἀπετέθη μερίμνη τοῦ κ. Ἀλεξίου ἡ πέρυσιν ἀνευρεθεῖσα καὶ εἰς τὸ ἡμέτερον χρονικὸν τοῦ 1955 μνημονευομένη ἀνάγλυφος ἐπιτυμβία στήλη μετ' ἐπιγράμματος, ἡ ἀνευρεθεῖσα εἰς τὸν χώρον τῆς ἀρχαίας Πολυρρηνίας. Ἡ στήλη κατὰ τὴν γενομένην αὐτοψίαν διεπιστώθη ὅτι ἔκειτο ἐπὶ κτιστοῦ τάφου περιέχοντος δύο νεκροὺς μήκους 0,15 καὶ πλάτους 0,70 μ. Οὗτος περιεῖχε μόνον ληκύθιον. Τὴν λίαν ἐνδιαφέρουσαν ὀκτάστιχον ἐπιγραφὴν ἐδημοσίευσε προσφάτως εἰς τὰ «Κρητικὰ Χρονικά» ὁ κ. Ἀλεξίου. Ἡ στήλη ἀνήκει εἰς τὸ τέλος τοῦ Β' ἢ τὴν ἀρχὴν τοῦ Α' π. Χ. αἰῶνος.

Διάφορα ἄλλα γλυπτὰ, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐνδιαφέρουσα ἐφηβικὴ κεφαλὴ, περιουσιολόγῳ καὶ ἀπετέθησαν εἰς τὸ Μουσεῖον Χανίων προσερχόμενα ἐκ τῆς περιοχῆς τῶν Νέων Καταστημάτων τῆς Πόλεως Χανίων.

Ἡ ἀθρόα ἀνεύρεσις σχεδὸν καθ' ὅλην τὴν νήσον ἀρχαιοτήτων τόσοσιν κινήτων ὅσων καὶ ἀκινήτων τῶν ὁποίων πολλὰ εἶναι λίαν ἀξιόλογοι ἐπιβεβαίωσι διὰ μίαν ἀκόμη φοράν τὸ πολλὰκις διεπιστώθην ὅτι τὸ ἔδαφος τῆς Κρήτης καὶ μετὰ τόσας ἐρεῦνας παραμένει ἀνεξάντλητον. Ἡ ἔναρξις περισσότερον συστηματικῶν ἀνασκαφικῶν ἐργασίῳν, μάλιστα εἰς τὰς ἀνεξερευνητοὺς περιοχὰς τῆς Δυτικῆς Κρήτης, ἐπιβάλλεται νὰ γίνῃ συντόμως, πρὸς ἀποφυγὴν συλήσεων καὶ ἀκουσίῳν καταστροφῶν.

Ν. ΠΛΑΤΩΝ

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΚΡΗΤΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ 1956

Σημαντικὴν δρᾶσιν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡ ἐν Ἑρακλείῳ Ἑταιρία Κρητικῶν Ἱστορικῶν Μελετῶν κατὰ τὸ 1956, ὡς καὶ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη. Οὕτω κατόπιν ἐξουσιοδοτήσεως παρασχεθεῖσης ὑπὸ τῆς Ε' τακτικῆς ἐτηρείας συνελεύσεως ὑπεγράφη σύμβασις μετὰ τοῦ Δήμου Ἑρακλείου, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Δήμος παρέδωκεν